Bir Psikoloji Dergisi

PsiNossa

Sayı 23 Türk Psikoloji Öğrencileri Çalışma Grubu www.tpocg.org

Yaratıcılık

PsiNossa

2017

TPÖÇG
Yayın Ekibi

dergi@tpocg.net

TPÖÇG Genel Sekreteri
Selin Cennet GÜLMEZ
Uludağ Üniversitesi
selincennetgulmez@tpocg.net

Editör
Ayşe Nur AVCI
Hacettepe Üniversitesi
aysenuravciesk@gmail.com

Bülten Sorumlusu
Burak Bahadır AKIN
İstanbul Kültür Üniversitesi
burakbahadirakin@hotmail.com

Yazar
Emel EMRE
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
emelberra1@gmail.com

Yazar
Arzu HAMURCU
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
arzuhamurcu1852@gmail.com

Yazar
Elif Gül ŞAHİN
İstanbul Medipol Üniversitesi
elifgulsahin@gmail.com

Çevirmen - Haber Köşesi
Özge KARAKAŞ
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ozgekarakas95@gmail.com

Dizgi - Tasarım
Ulaş BAHAR
Işık Üniversitesi
mulasbahar@gmail.com

Dizgi - Tasarım
Melis ALİOĞLU
İstanbul Kültür Üniversitesi
melis.alioglu@gmail.com

Dizgi - Tasarım
Ilgın GÜÇLÜ
İstanbul Kültür Üniversitesi
ilgingucluu@gmail.com

Film Köşesi Yazarı
Aytuğ UÇAK
Uludağ Üniversitesi
ucakaytug@gmail.com

Kitap Köşesi Yazarı
Edanur TUNCA
Okan Üniversitesi
eedatunca@gmail.com

Müzik Köşesi Yazarı
Burak ÇİFTÇİ
Boğaziçi Üniversitesi
burakciftci542@gmail.com

Konuk Yazarlar
Dilara BOYRAZ
boyrazdilara@gmail.com

Psk. Nurbanu PERİŞAN
nurbanuperisan@gmail.com

Sinem AYYILDIZ
sinem.ayyildiz98@gmail.com

Mezun Yazısı
Psk. Gamze ÇEVİK

Röportaj
Doç. Dr. Şaziye Senem BAŞGÜL

Bu Sayımızda;

3 | İlham Perisi Delilik Mi?
5 | Yaratıcılık ve Eğitim
7 | Boyundan Büyük Yaratıcılık
9 | Sinestezi ve Yaratıcılık
11 | Kişilik ve Köprünün Ucundaki Yaratıcılık
13 | Yaratıcılığın Gelişiminde Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar
15 | Yaratıcılığa Övgü
17 | Hayata Destek Olun
21 | Doç. Dr. Şaziye Senem Başgül ile Röportaj
23 | Mezun Yazısı
25 | Ayın Farkındalıkları: Olric'in Efendisi
27 | **Film:** 8½ (OTTO e MEZZO)
31 | **Kitap:** Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık
33 | **Müzik:** Ne Diyorum Ben: Değişik
35 | Referanslar

@TPOCG_Yayinlari

Bizi Twitter'da takip etmeyi unutmayın!

Merhabalar,

Yaratıcılık sevgiden kaynaklanır mı sizce? Bir düşünelim. Şiir, müzik, resim, belki bu yazı, bu dergi... Hepsine birer yaratıcılık ürünü dersek ve yaratıcılığı sadece bu bağlamlarda düşünürsek; evet, bence yaratıcılık sevgiden kaynaklı.

Erich Fromm "Hiçbir şey yaratıcılığı aşk kadar teşvik etmez; tabii aşkın gerçek olması koşuluyla." demiş. Cümle özelinde konuşacak olunca aşk kelimesi yerine sevmek kelimesini koyup cümleyi bir kez daha okumanızı öneririm. Bence öylesi daha anlamlı, daha genellenebilir. Sevmek derken sadece birini sevmekten bahsetmiyorum anlayacağınız. Kastettiğim sevmek, yaratacağınız güzelliğe ve onu yaratma sürecine duyacağınız sevmeyi de barındırıyor içinde.

Peki bu sevmenin büyüklüğü yaratıcılığın büyüklüğünü yordar mı? Bu soruya verecek cevabım yok ama size verecek çok güzel bir dergi var elimde.

Aralık sayımızın konusu "Yaratıcılık". Yaratıcılığı ele alan derleme yazılar, üç konuk yazar, yaratıcı yazarlık üzerine kitap tanıtımı ve daha niceleri sizleri bekliyor.

Vincent Van Gogh'un bir sözüyle yazımı sonlandırmak istiyorum:

"İçinden bir ses, 'Çizemezsin!' diyorsa, içindeki o sesin susturulması gerekiyor demektir."

Önce sevmeniz, sonra içinizdeki "Çizemezsin, yazamazsın, yapamazsın!" seslerini susturmanız dileğiyle...

Okuyunuz, okutunuz efendim. Sürçülisan ettiysek affola...

Editör
Ayşe Nur AVCI

İlham Perisi Delilik Mi?

Elif Gül Şahin

Dâhilerin ve sanatçıların hep biraz 'kaçık' olduğunu düşünürüz. Normaller, asla akla gelmeyecek buluşları, dünyaca ünlü tabloları ve edebi eserleri yaratanlara anormallik atfederler. Özgün yaratıcı kişilik var mıdır, nasıl olmalıdır? Takıntılı, melankolik, mükemmeliyetçi, dürtüsel, çocuksu? Yaratıcı kişilerin, ilginç hayat hikâyeleri ve yaratma sürecinin olağandışı olması beklentisi yaratıcılığın psikopatolojik durumlarla ilişkilendirilmesine neden olur. E haksız da sayılmayız, bilinen en ünlü sanatçıların ve dehaların öykülerinde ruh sorunları yer alır. Van Gogh, Edison, Da Vinci, Dali, Kurt Cobain, Slvya Plath, Beethoven, Virginia Woolf, Ernest Hemingvvay, Baudelaire, Edgar Allan Poe… Habertürk'ün bir haberine göre (Ulusum, 8 Mayıs 2016), yaratıcı meslekler grubundan şairlerin 50'si, müzisyenlerin yüzde 38'i, ressamların yüzde 22'si ruhsal sorunlarla mücadele etmiştir. Evet, yaratıcılık ve psikolojik bozukluklar arasında bir korelasyon olduğunu düşünmemiz pek de rastlantı değil fakat bütün 'deliler' arasında yaratıcı eserler verenlerin sayısı pek azdır. Deliliğin, yaratıcılığın bir ön koşulu olduğu, psikolojik rahatsızlıkların temelindeki biyolojik süreçler ile yaratıcılığın genetiği arasındaki bağlantı henüz kanıtlanamamıştır.

Yaratmak, olmayan bir şeyi var etmek, ortaya çıkarmak olarak ifade ediliyor. TDK'nın ruhbilimleri için yaratıcılık tanımı ise şöyle: "Her bireyde olduğu kabul edilen bir şeyi yaratmaya iten fantezi yatkınlık; zeka, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak yeni bir şey ortaya koyma, kreatif olma."

Tikel bir varlık olarak insan, varlığını ilkin bir bütünlük olarak algılar. Sınırlı, doğal ve özdeş olan tikellikten kurtulup başlangıçta duyumsadığı sonsuz, sınırsız ve kapsayan tümelliğe ulaşmak ister. Deha ve delilik farkı, tikellikten nasıl kurtulmaya çabalandığıyla ilgilidir. İkisinde de nihai amaç aynıdır - ikisinde de verilmiş varlık alışılmadık biçimde aşılmaya çalışılır (İzmir, 2011).- Burada biraz soluklanıp, felsefeye biraz daha sokulmadan, paragraf sonunda varılacak sonucu söylemekte fayda var. Yani diyebiliriz ki iki tür delilik vardır. İkisinde de rasyonel zihinden uzaklaşılır fakat biri bunun altına düşmeğile meczupluk, diğeri üstüne çıkmağile (burada Freud'a da gönderme yapılabilir) dâhilik-sanatkârlık olur. Ontoloji ve estetiğin buluştuğu yerde söylenebilecekleri söylemeye devam edersek... Croce ve Schelling'e göre sanatçı mükemmelliği arar ve mükemmellik ideal bir şeydir, doğada tezahürü bulunmaz (akt., Yıldırım, b.t.). Bu nedenle bu yaratım ancak sanatçının hayal gücü ile olur. Sanatçı doğada var olmayan şeyi hayal gücüyle yontarak yaratmalıdır. İzmir (2011), başta söylediğimiz tümelliğe ulaşma çabasının verilişini şu şekilde süreçlendiriyor: Zihin şeyleri ilkin totolojik olarak kavrar. Yaratıcılık, bunu aşmakla, yani doğada bulunan ve doğal olarak kavranan şeyin, zihinde özgürleştirilip özdeş ve verilmiş halinden başka bir hale getirilmesiyle mümkün olur. Zihin önce tümelliğin kurucu öğelerini ayrı ayrı bütünsellikten ayırarak anlamaya başlar. Yaratıcılığın temel koşulu olan ve tümelliğe götüren şey insanın bütün bütünleri parçalayıp sonra bu parçaları zamandan, mekandan ve bütününden bağımsızlaştırarak düşünce gücü ile farklı zaman ve mekanlara taşıyabilmesi ve farklı kombinasyonlarda birleştirebilmesidir. Ancak bu zihinsel yolculuğun belirli bir düzeni olmalıdır. Zihinde elde edilen son ürünün başlangıçtaki tümelliğe ulaşmış olması gerekir. Bu düzene sahip olmayan zihinsel etkinlik yaratıcı olamaz. Eğer zihin, doğanın tümelliğinden tikelliğe taşıdığı şeyi bütünleştirmezse şey, anlamsızlaşacak ya da ilk haliyle kalacaktır, yani yaratılmış olmayacaktır.

Aslında yukarıdaki felsefi anlatının büyük kısmı zihinsel süreçler üzerinden psikolojiktir. Şimdi, yolumuza yine felsefe ile devam edip Schiller'in Oyun Kuramı'ndan Freud'un Edebiyat Kuramı'na geçip psikotik süreçler ile yaratıcılığın bağlantısını irdeleyeceğiz.

Schiller (1965)'e göre sanat ve oyun arasında bir takım benzerlikler vardır. Her ikisinde de insan kendine mutlak özgür olduğu hayali bir dünya yaratır.

İkisinde de gündelik yaşamın kaygılarından uzaklaşarak adeta kendi benliğini unutur (akt. Çolakoğlu, 2015). Schiller'den 100 yıl sonra Freud, sanatçıların oyun oynayan çocuklar gibi davrandıklarını söyler; önce kendilerine bir hayal dünyası yaratır istediği role bürünür oyuncakları istedikleri gibi yerleştirirler ve bunu bir çocuk gibi fazlasıyla ciddiye alırlar:

"Oyun oynayan tüm çocuklar kendilerine özgü bir dünya yaratır; daha yerinde bir deyişle, yaşadığı dünyanın nesnelerini kendi beğenisine uygun olarak kurduğu yeni bir düzen içine yerleştirir, böylece tıpkı bir sanatçı gibi davranır. Buna bakıp da, yaşadığı dünyanın çocuk tarafından ciddiye alınmadığını söylersek haksızlık ederiz; tersine, çocuğun yaptığı, oynadığı oyunu pek ciddiye almaktır; oyun uğrunda harcayıp tükettiği duygular kabarık toplamlara varır. Oyunun karşıtı ciddilik değil gerçektir. Duygu donatımındaki eksikliklere karşın, oyunla ilgili dünyasını gerçek dünyadan kuşkusuz ayırır çocuk; gerçek dünyanın gözle görülür elle tutulur somut nesnelerini, hayalinde yarattığı nesne ve durumlara dayanarak yapar. Gerçek dünyaya böyle bir yaslanış dışında çocuk oyunlarını düşlemlerden ayıracak başka bir ölçüt yoktur. Sanatçı da tıpkı oyun oynayan bir çocuk gibi davranır; o da kendine bir hayal dünyası yaratarak, bu dünyayı ciddiye alır, yani zengin bir duygu hazinesiyle donatarak, gerçeklikten kesin sınırlarla ayırır onu." (Oral, b.t., s. 3).

Yazının en başına dönüyoruz ve TDK'nın tanımındaki şu ilk cümleyi anımsıyoruz, böylece Freud'un Edebiyat Kuramı'na giriş yapabiliriz. " Her bireyde olduğu kabul edilen", o halde yaratıcılık dürtüsünün hepimizde içkin olarak bulunduğunu söyleyebiliriz. Freud'a göre bunun sanatsal ürüne dönüşebilmesi için insanı bilinçdışına çekecek 'şey'e ihtiyaç vardır. Ona göre insan, gerilim yaratan arzularını doyuramadığı için tüm enerjisini fantezi dünyasına aktarır. Yaratıcılıkla nevrozu benzeştirir ve yüceltme mekanizmasına bağlar. Cinsel merak başka bir merak ve araştırma türüne dönüşerek yaratıcı düşünceyi oluşturur ve bu da alışılagelmişin dışında davranan sanatçının hareketlerini açıklar. Ne de olsa bilinçdışı hakimdir. Yaratıcılığı gündüz düşlerine benzetir, gündüz düşleri ve fanteziler tatmin olmamış kişilere mahsustur ve hem yaratıcı kişiler hem de gündüz düşleyenler özde mutsuz insanlardır (Cebeci, 2004). Aslında bu da başta Hegel'in felsefesinde söz edilen yaratma dizgisine uyar. Gündüz düşlerinde üst üste yığılan düşünceler ayrışıp bütünleşerek yaratıcı düşünceyi oluşturur. Burada yine biraz soluklanıp gündüz düşleri ve DEHB arasındaki ilişkinin de delilik ve dâhilik sorununa katkıda bulunduğunu söyleyebilir miyiz diye düşünmeli.

Freud'un kuramı bir şair ve bir manikdepresifin gözünden şöyle. Bu şair, yaratıcılığını poetik çevrede kanıtlamış, psikanalize oldukça hakim ve varlığını ölümle yeniden doğuran Nilgün Marmara.

"Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Mallarme gibi büyük şairler, bu asi evlatlar; rüya, illüzyon, fantezi ve hayal gücü dünyasını yaratarak , zaman zaman budalalığa yaklaşan bir şekilde bilinç altını açmaya çalışmışlardır. Bu başlangıç sonradan, tüm toplumlarla kurumların mantıklı ve yüce fikirli insanları, sundukları şeyleri reddetmeye zorladıkları mantığıyla her türlü deliliğe onay veren sürrealizme dönüşmüştür." (Marmara, 2011, s.8)

Freud'a göre sanat, bastırma düzeneğindeki 'sorun' sonucunda açığa çıkan bilinçdışını evrensele dönüştürmektir. Kişiyi bilinç altına çağıran ise çocukluk anılarını getiren bir uyarandır. Sanatçı bu anıların şeklini değiştirir ve bir çocuğun oyuncağıyla oynadığı gibi yoğunlaştırma, yer değiştirme ve simgeleme yoluyla dışavurarak eseri oluşturur. Kişi, travma sonrasında bununla ilintili olarak yaratıcı sürece girebilir ancak bunun her zaman sanatsal değeri olmaz Eser, diğer insanların da bilinçdışı isteklerini doyurmalıdır (Sökmen, b.t.).

Fakat Freud'un asıl amacı yaratma motivasyonun nereden geldiğini anlamaktır. Kendisi de yaratıcılığın özü ve tekniği hakkında söylediklerini yetersiz bulur. Daha sonra Jung, bu konular üzerine yoğunlaşan kendi edebiyat kuramını ortaya koymuştur (Cebeci, 2004).

Ruhsal bozukluklar ve dahilik arasında doğrudan bir ilişki olduğu kanıtlanamamıştır. Fakat kanıtlanırsa bu psikoloji ve biyoloji için büyük bir buluş olacaktır. Çünkü bu zihinsel faaliyetin sürdürdüğü biyolojik süreç ruhsal bozuklukların ardındaki biyolojik bozukluklara ışık tutacak.

Sanatkara ilham nedir? Sanatın bir periye ihtiyacı var mıdır?

Yazıyı yine Nilgün Marmara ile bitirelim. Bu harika satırlar yaratıcılıktan çok gerçekçi ve yıkıcı değil mi ?

"Bir şeyden kaçıyorum bir şeyden. Kendimi bulamıyorum dönüp gelip kendime yerleşemiyorum. Kendimi bir yer edinemiyorum. Kendime bir yer… Kafatasımın içini bir küçük huzur adına aynalarla kapattım. Ölü ben'im kendini izlesin her yandan, o tuhaf sır içinden! Paniğini kukla yapmış hasta bir çocuğum ben. Oyuncağı panik olan sayrı yalnızlık kendi kendine nasılda eğlenir." (Marmara, 2015, s.83)

Yaratıcılık ve Eğitim

Emel Emre

Günümüzde bilginin sürekli gelişip değişmesi bireyin temel düşünme becerisini artırmasını gerektirmektedir. Bu becerileri etkileyen dış unsurlara baktığımızda sosyal çevre, aile ve eğitim hayatının bulunduğunu görebiliyoruz. Eğitim, toplumun temel birimini oluşturan ailede başlar. Bireyin ailesi ile ilişkisi, aile içerisindeki özgürlüğü düşünme yeteneğini etkileyen faktörlerdendir. Aile içerisindeki güven duygusu ne kadar iyiyse bireyin düşünme becerisi de o kadar iyi olur.

Bireyler farklı amaçlarla düşünme eyleminde bulunurlar. Eleştirel düşünme, analitik düşünme, yaratıcı düşünme gibi farklı düşünme eylemlerini gerçekleştirirler.

Yaratıcı düşünme hayal gücü gerektirir. Yaratıcı bireyler, özgün, meraklı, fikirleri geliştirebilme, yeni fikirlere açık olma, azimli, değişen duruma ayak uydurabilme gibi özellikler taşımaktadırlar.

Bireyin yaşamında karşılaştığı çeşitli problemlerin üstesinden gelebilmesi, yaşamını uyum içerisinde devam ettirebilmesi için yaratıcı düşünmeye ihtiyacı vardır. "Yaratıcılık hemen her bireyde var olan bir özelliktir. Bununla birlikte her birey aynı düzeyde yaratıcı değildir. Yaratıcılık, doğuştan getirilen özelliklerle ilgili olduğu kadar çevre koşulları, aile ortamı ile aile içi iletişim ve etkileşim, eğitim ortamları gibi birçok değişken tarafından da etkilenmektedir. Bundan dolayı doğuştan itibaren her bireyde bulunan yaratıcılık yeteneğinin eğitim yoluyla geliştirilmesi mümkündür." (Temizkan, 2011, s.197). Okullarda verilen eğitim öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmeye yönelik olmalıdır. Çünkü yaratıcı birey, yukarıda da belirttiğim gibi değişim ve gelişime açıktır.

Okullarda uygulanan eğitim programlarının tek düze ve aşırı yapılandırılmış olması bireyin yaratıcılığını olumsuz etkileyebilmektedir (Gülel, 2006).Verilen ödevlerin sınırlılığı, yapılan sınavların ezberciliği bu tek düzeliğe örnek olarak verilebilir. Ödevlerin sınırlılığının yanında aldığı zaman ve öğrenciler üzerinde yarattığı stres, öğrencileri tek düzeliğe yönlendirmektedir. Strese giren öğrenci ödevi bir an önce bitirmek ister. İstediği sürede bitmeyen ödev daha çok stres yapmasına neden olur ve yaratıcı düşünüp kendini geliştirmek yerine sıradanlığı tercih edip kısa sürede bitirmeye çalışır. Verilen eğitim, bireyin tek tip görevlerle kısıtlanması yerine sahip olduğu yaratıcı düşünce tarzını geliştirebilmeli ve yeteneklerinin farkına varmasına neden olabilmelidir. Bunun yanı sıra eğitim faaliyetlerini sürdüren öğretmenlerin öğretim tarzı ve stratejisi de yaratıcılığı etkileyen faktörler arasında gösterilebilir.

"Son dönemlerde değişen eğitim programları ile yaratıcılığın eğitimimizde karşılaştığı engeller bir nebze de olsa ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu değişiklikler de derslerin daha çok bilgi düzeyinde değil de sorgulamacı, olayları sebep-sonuç ilişkisi içinde inceler şekilde yapılmasına yöneliktir" (Gülel, 2006, s. 21) .

Sorgulamacı sistem öğrencileri araştırmaya ve okumaya yönlendirmektedir. Eğitim sistemindeki bu sorgulamacı tarzdaki eksikliğin az da olsa giderildiğini varsayarsak tekrar başa yani aileye dönmemiz gerekecek. Eğitim ailede başlar demiştik ve yine ailede devam ediyor. Araştırma yapması gereken çocuğun deneyimlerini, merak ettiklerini ailesi ile paylaşması ve ailesinin de bu paylaşımlara olumlu yanıtlar vermesi araştırıp öğrenme, yaratıcı düşünme isteğini arttıracaktır.

Boyundan Büyük Yaratıcılık

Arzu Hamurcu

Bir zamanlar ülkenin birinde kambur bir prens yaşarmış. Bu kambur prens görüntüsü hakkında çok duyarlı olduğu için halkının önüne pek çıkmıyormuş. Bir gün sarayın heykeltıraşını çağırıp sanki kamburu yokmuş gibi mermerden güzel bir heykelini yapmasını istemiş. Heykeltıraş tabii hemen çalışmaya başlamış. Zamanı geldiğinde prense tam görünmek istediği gibi bir heykel sunmuş. Prens çok mutlu olmuş. Heykeli bahçede gizli bir köşeye koymuş ve her gün oraya gidip sahip olmak istediği görüntüyü uzun uzun seyretmiş. Aradan aylar geçmiş ve heykeli her ziyaretinden sonra, biraz daha dik durabilmeyi başarmış. Aradan bir kaç yıl geçmiş. Sonunda bir gün prens tüm halkını çağırmış. İnsanlar her yerden prenslerini görmeye gelmişler. Bu sefer prensleri çok mutlu bir yüzle onların karşısına çıkmış. Halk onu gördüğünde gözlerine inanamamış. Prens artık kambur değilmiş. Gözünün önünde sürekli kusursuz bir sırtın hayalini yaratmış ve bu ideal görüntü sonunda gerçekleşmiş…

Düşünceleriniz, duygularınızın sahipleridir. Kendinize inanın, kendinize değer verin, siz aynada kendinizi nasıl görüyorsanız, insanlar da sizi öyle göreceklerdir.

Hayal edin! Hayat, hayallerden oluşur.
Herkesten farklı düşünün, yaratıcı olun.
7'sinde neyse 70'inde o olmayın.
70'inde 7'sinden daha iyi olun.

Bunun için bırakın işler 70'inde değil 7'sinde başlasın.

Yani bırakın iş sizlerden çok çocuklarınıza düşsün.

Her çocuk yaratıcılığın sınırlarını zorlayarak büyür. Gerçekleştirebileceğine inandığı çözüm yolları buldukça etrafından "imkansız, işe yaramaz, denemeye değmez" laflarını duyarsa zorladığı Sınırlar her geçen gün törpülenir.

"Colvin ve Meyer (1906) özellikle yazınsal yaratıcılık alanında ortaokul (6-7-8 sınıflar) dönemi için ortalama bir düşüşten bahsetmişlerdir. Simpson (1927) 6. sınıfın ikinci yarısı içinde bir zirve dönemi belirlemiş ondan sonra 7. sınıfta bir azalma bulmuştur. Bu azalma, 8.sınıfta da devam etmektedir. Mearns (1931) da yaratıcı yazma alanında 6. sınıfta başlayan ve özel bir yardımla canlandırılmadıkça, ortaokul yılları süresince devam eden bir bahseder.'' (akt. Öncü, 2003, s. 230).

6. ve 7. sınıflardaki bu azalma Harry Stack Sullivan (1953) tarafından ön ergenliğe girişle ve özellikle 7. sınıfta konformist (herkes gibi olma, diğerlerinden farklı davranmama) yönünde toplumsal baskılar ve istekler sonucunda ortaya çıkan yetersizlik, güvensizlik ve yeni rollerin empoze edilmesi sonucu kaygı ve üretken düşünmeyi güçleştiren belirsizliklerle açıklanmıştır. Torrance (1962) ise yaratıcılıktaki bu düşüşlerin erinliğin fizyolojik değişimleri sonucu ortaya çıkan çatışmalardan kaynaklandığını ileri sürer (Torrance, 1962)

Duyusal yetkinlikleri birbirinden farklı olan çocuklara yönelteceğiniz aynı tip kalıplarla çocukların yaratıcılığını ölçemezsiniz.

Önceliğiniz çocuklar olsun evet ama değişimi ve gelişimi kendinizde başlatın. Bakış açınızı değiştirin, çünkü törpülenmemiş beyinlerin size çok ihtiyacı var.

Gelişim psikolojisi literatüründe de görüldüğü gibi kimlik ve statü belirsizliğinin en sık yaşanıldığı, fizyolojik ve hormonal dengesizliklerin en tepeye çıktığı dönem, çocukluktan ergenliğe geçiş dönemidir ve 12-13 yaşlarına denk gelmektedir. 14 yaşlarından itibaren, ön ergenlik döneminin bedensel ve hormonal değişimlerinin ortaya çıkardığı zihinsel karışıklığın azalması "şimdi ve burada" olanla sınırlı kalmayıp onu aşan olasılıklara uzanması orijinallikte, hareketlerdeki dikkatsizlik, sakarlık ve beceriksizliğin azalması, dikkatliliğin artması ve ayrıntılı düşünebilme yeteneğinde artışlar gözlemlenmektedir.Kuşkusuz 14 yaş, ergenliğin bitişi değil, ortalarıdır. Ancak 14 yaşta, fiziksel büyüme ve fizyolojik dalgalanmaların önceki iki yıla oranla daha yavaşlaması sonucu daha istikrarlı özellikler gösterilmektedir. Bireyin, gelişim sürecinin doğal bir gereği olarak kimliğini sorgulamaya başlaması ve önündeki seçenekleri incelemesinin yaratıcı düşünme süreçlerini de hızlandırabileceği düşünülebilir (Öncü, 2003).

"Çocuklar Odalarının Duvarını Boyamak İstiyorsa, Bırakın Boyasınlar. Evin Satış Değeri Düşmez!" diyen Randy Pausch gerçekten de insanlığa iyi bir son ders veren üniversite hocası.

Evet, "Bu yapacağınız son konuşma olsa, dinleyicilere neler aktarırdınız?"

Randy'nin kürsüye çıkmadan önce bu durumu hayal etmesine ise gerek yok. O zaten 2006'da yakalandığı pankreas kanserinden kurtulamayacağını ve öleceğini 1 ay önce öğrenmiş ve son aylarını yaşadığını bilerek çıkıyor dinleyicilerin karşısına. 18 Eylül 2007'deki bu konuşma onun gerçekten de son semineri oluyor.

Ve salondakilerin beklentisinin tersine onun anlattıkları "ölüm" üzerine olmuyor. O, zorlukların nasıl üstesinden gelinebileceğini, bizim başkalarının rüyalarını gerçekleştirmelerine nasıl yardım edebileceğimizi ve elimizdeki tek gerçek şeyin zaman olduğunu anlatıyor.

Yani "yaşamı" anlatıyor Randy. İnatla inandığı kendi doğrularını… Sık sık kahkalarla kesilen, ayakta alkışlanan… (Kılınç, b.t.)

Unutmayın şu an oturmakta olduğunuz sandalye, önce sadece bir insanın kafasında fikir olarak mevcuttu. Bu fikir sahibinin kafasında görsel bir şekle dönüştü. O şekilden de bu fikrin fiziksel ifadesi oluştu ve şu an üstünde oturuyorsunuz. Dünün hayal ürünü olarak nitelendirilen bir çok şey bugün hayatımızı yönetiyor. Hayal gücünüzün sınırı yoktur unutmayın, hayal edin, çok isteyin, çok çalışın, sizin olsun!

Sinestezi ve Yaratıcılık

Özge Karakaş

Merhabalar sevgili okuyucular,

Bu ayki yazımda sizler için St. Edward's University'de Sarah C. Sitton ve Edward R. Pierce'ın 2004 yılında geliştirdiği bir araştırmadan kısaca bahsedecek ve sinestezi ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi konu alan literatüre geniş bir bakış atacağım. Umarım keyif alarak okuyacağınız bir yazı olur.

Özet: Sinestezi veya duyu karışıklığı ve sözsel yaratıcılık arasındaki ilişki Remote Associates Test ile ölçülür ve söz oyunu yapmanın genelliğine değer biçilir. 210 kişinin katıldığı bu araştırma sonucunda sinestezi ve sözel yaratıcılık arasında belirgin ilgileşim bulundu. Bu ilgileşimin sebebi; sinestezi farklı düşünme süreci oluşturduğu için veya çapraz-nöral aktiviteler olabilir.

Sinestezi; şekillerin tat, seslerin renk gibi algılandığı duyuların karışması durumudur (Baron-Cohen, Harrison, Goldstein ve Wyke, 1993). Yaklaşık 25.000 kişi bu duyu karışıklığını yaşar en çok denk gelinen sinestezi örnekleri kelimeleri renkler ile görmedir (Cytowic, 1995). İnsanlar duyu karışıklığını metafor kullanmak için kendi istekleri ile uygulayabilirler (bu tişört çok sesli gibi) ama sinestezi yaşayan insanlarda bu duyu karışıklığı rastlantısal bir şekilde ve istemsiz oluşur. Bu fenomenin kanıtları bir harf ile rengin eşleşmesinin devamlılığını içerir. Örneğin: E harfini yeşil olarak rapor ediyorsa, 2. Kez test edildiğinde de, 10 yıl sonra test edildiğinde de, yeşil olarak belirtmeye devam eder. Ayrıca, kendilerine özgü renk eşleştirmesi olan Stroop testlerde, sinestezik bireylerin renk isimlerine karşı olan reaksiyon zamanları azalır. Tersine, eğer kişi sinesteziden dolayı çimen kelimesini sarı görüyorsa, bu kelimeyi mavi yazı ile göstermek, yazılı olan kelimenin rengini tanımlamak için ihtiyacı olan süreyi arttırır (Mills, Boteler ve Oliver, 1999).

Bazı besteciler, müzikte bile renk görür. List, Scriabin, Messiaen ve en son John Mayer, bestelerinde kullandıkları tonları seçerken, müziklerin/notaların renklerinden yararlandıklarını dile getirmişlerdir (Cytowic,1995). Birçok anekdotal kanıt, sinestezinin sanatla ilgilenen insanlarda daha çok görülüp görülmediği sorusunu arttırır. Ayrıca, yazarlar ve besteciler, Klee, Hockney ve Kandinsky gibi birçok sanatçı sinesteziye sahip olduklarını açıklamışlardır tıpkı ünlü şairler Rimbaud ve Baudelaire gibi. Guilford, yaratıcı bireylerin akışkan, rahat ve detaycı düşünce yapısına sahip olduklarını belirtmiştir (Guilford, 1959). Shepard ve Cooper, çoğunlukla görsel içeriklere sahip olan zihinsel resimlerin, yaratıcılığın hayati kısmı olduğunu düşünüyorlar (Shepard ve Cooper, 1982). Bu sürecin alışagelmiş olmayan ilişkisi olağandışı duyu birleşimini direk olarak yaratıcılıkla ilişkisi olup olmayacağı sorusunu akıllara getirir.

Normal üniversite öğrencilerinden oluşan örneklem grubundaki Mednick Remote Associates test ile ölçülmüş yaratıcılık skoru yüksek olan öğrenciler aynı test sonucunda daha düşük skor alanlara göre renk ve doğal tonlar arasında daha güçlü bir ilişki göstermişlerdir. Bu da bize çarpık-duyuların yaratıcı düşünme ile ilişkili olduğunu gösteriyor (Dailey, Martindale ve Borkum, 1997).

Sözel aktivitenin bir çeşidi olarak söz oyunu yapma, alışılmamış kelime birleşmesi gerektirir ve fonolojik olarak aynı ama semantik olarak farklı kelimelerin ilişkisine bağlıdır. Seslerin ve kelimelerin anlamlarının karıştırılması, duyusal bilgilerin sinestezik olarak harmanlanmasını andırır ve bu durum sinesteziklerin söz oyunu yetenekleri ile ilgileşiminin olup olmadığı sorusunun arttırır. Uygulanan çalışma, sinestezinin Remote Associates Test ve söz oyunu ile ölçülen yaratıcılıkla pozitifli alakalı olduğunu test etmiştir. Özellikle söz oyununu da içeren sözcüksel-renk sinestezisinde pozitif ilişkili olduğunu test eder (Sitton ve Pierce, 2004)

Katılımcılara yaratıcılık için Mednick's Remote Associates Testi ve sözcük oyunu için Pun Generation testi uygulandı. Belirli bir süre olmadan ve Teksas'daki fakültelerin öğrenci ve çalışanlarına, sinestezi ile alakalı internet sitelerinde ulaşabildikleri diğer katılımcılara bu test internet üzerinden uygulandı. 210 kişi testi cevapladı ve sinestezi ortalaması 27.6 söz oyunu ortalaması 7.1 çıktı. Sonuçlar gösteriyor ki; olağandışı duyu birleşmesi, sinestezik insanlar tarafından deneyimlenir ve bu sözsel yaratıcılıkla alakalı olabilir (Sitton ve Pierce, 2004)

Dailey (1995) yaratıcılığın serbest çağrışım düşüncesi veya ayırt edilen forma bağlı olarak görüldüğünü dile getirmiştir. Sinestezi ve yaratıcılıkla ilişkili olan nöral mekanizmalara ilişkin, Ramachandran ve Hubbard (2003), kelime-sayı sinestezisinin, grafem (yazı birimi) ve renk alanı arasındaki çapraz aktiviteden kaynaklandığını dile getirmiştir. Ayrıca manyetik rezonans görüntüleme (MRG) cihazları ile yapılan çalışmalar sonucunda, orta fusiform alanının, kelime kavrayışında önemli rol oynadığı gösterildi (Kronbichler ve ark., 2004). Bu kelimelerin fonotik ve semantik yönlerini içeren çapraz-aktivasyon, söz oyunu süresince bu bölgede oluşur.

Kişilik ve Köprünün Ucundaki Yaratıcılık

Dilara Boyraz

Sanat, bilim ve teknolojiyi yakından takip eden insanlar; eserleri, teori ve icatları ile tanınmış birçok insanın diğerlerinden farklı özelliklere sahip olduğunu hatta bazılarının da hayatları boyunca bir takım psikolojik rahatsızlıklarla mücadele ettiğini bilmektedirler. Mozart, Beethoven, Vincent van Gogh, Ernest Hemingway, Sylvia Palth, Salvador Dali ve Nobel ödüllü ünlü matematikçi John Nash "çılgın dahi" diye adlandırılan birçok kişinin psikotik bozukluk, depresyon, bipolar, obsesif-kompulsif bozukluk gibi rahatsızlıklarla mücadele ettiği biyografilerinde aktarılmaktadır. Ludwig (1992), 16 farklı alandan özgün 1005 kişi ile yaratıcılık ve psikolojik rahatsızlıkların görülme sıklığı hakkında yaptığı araştırmada toplanan verilere göre, psikolojik rahatsızlıkların yaratıcı, özgün kişilerde görülme sıklığının genel popülasyona oranla daha fazla olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte Andreasen (1987), yazar, şair ve bilim insanlarında psikolojik rahatsızlıkların sık görüldüğünü, MacCabe ve ark. (2010)'da akademik alanlarda dahi olarak adlandırılan bilim insanlarının, bestecilerin ortalama akademik başarı gösteren insanlara oranla 4 kat fazla bipolar bozukluğu yaşadıklarını yaptıkları araştırmalar doğrultusunda ortaya koymuşlardır. Her ne kadar psikolojik rahatsızlıkların oranı yaratıcı, özgün kişilerde fazla olsa da, her özgün kişinin psikolojik rahatsızlığı olmadığı, her psikolojik rahatsızlığı olanın da özgün bir kişi olmadığı yapılan araştırmalar doğrultusunda görülmektedir (Ludwig,1995). Özellikle son yıllarda yapılan araştırmaların sonuçlarındaki çeşitlilik, psikopatoloji ve yaratıcılık konusunda yoğun tartışmalara sebep olmakla birlikte yaratıcılık ve psikolojik rahatsızlıklar arasında tek ilişkinin psikopatoloji ile ilişkili olmadığını da ön plana çıkarmaktadır (Martín-Brufau ve Corbalán 2016). Chavez-Eakle ve ark. (2006), üç ayrı grup olarak, sanatsal ve bilimsel başarıları olan, psikopatolojik rahatsızlığa sahip olmayan ve psikopatolojik rahatsızlığı olan kişilerle yaptıkları çalışmanın sonucunda psikopatoloji ve yaratıcılık arasında negatif korelasyon olduğunu, psikopatolojinin yaratıcılıktan ziyade kişiliğin yaratıcılık ve psikopatoloji arasında bir köprü olabileceğini öne sürmektedirler. Yaratıcılık ve kişilik özellikleri- Eyesenk'in Beş Faktör Modeli (açıklık, öz disiplin, dışadönüklük, uyum ve nevrotiklik)- bağlamında yapılan araştırmalara baktığımızda Feist (1998)'in, yaklaşık 5000 bilim insanının katıldığı 26 çalışma ile 4400 sanatçının katıldığı 29 çalışma ile yaptığı meta analiz bu konuya dair önemli bilgileri aydınlatmaktadır. Feist (1998)'in, sanatçı ve bilim insanında olan kişilik özelliklerini ayırt edebilmek için yaptığı meta analizler sonucunda yaratıcı, özgün olan kişilerin diğerlerine göre yeniliklere açık, kendine güvenen, kibirli, muhalif, hırslı, dürtüsel, sosyal gruplarda kabul görmeyen ve öz disiplinsiz gibi kişilik özelliklerinin belirgin ve benzer olduğunu göstermektedir. Bu benzerliğe karşın sanatçıların bilim insanlarına göre duygusal olarak daha hassas ve değişkenliğe sahip oldukları görülmektedir (Feist,1998, Ludwig,1995).

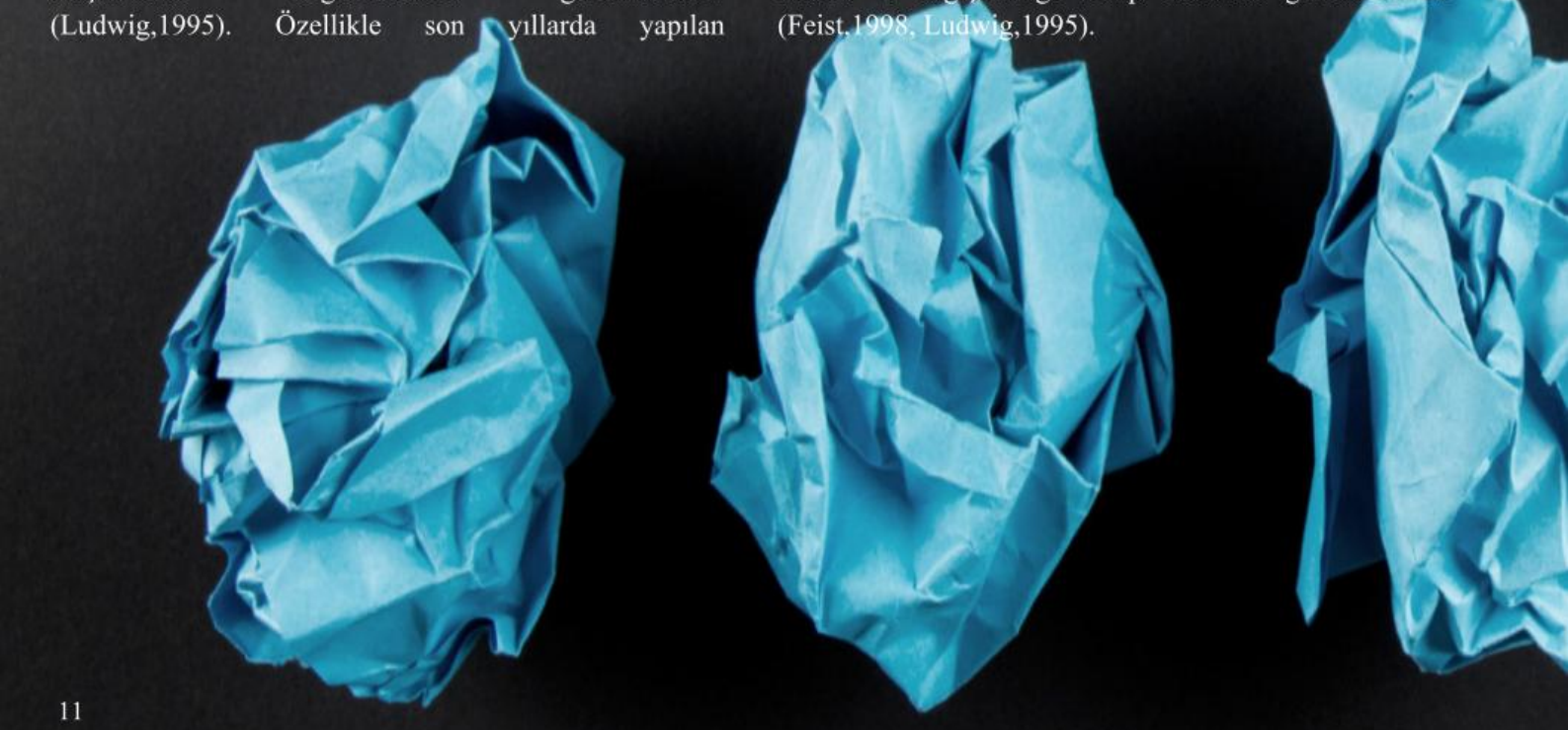

Dahmen-Wassenberg ve ark. (2016)'in yaptığı çalışmada yaratıcı kişilerin açıklık ve dışadönüklük özelliklerinin bulunduğunu doğrular niteliktedir. Araştırmalar, yaratıcılığın orijinal, etkili ve yararlı (Barrons, 1955) olarak tanımlanmasına karşı olumsuz- kötü ve istenmeyen sonuçlar doğrultusunda ortaya çıkan ürünler- (Clark ve James (1999), ve kötücül -kasıtlı olarak zarar verme isteğiyle ortaya çıkan ürünler- yaratıcılığın bulunduğu (Cropley ve ark. 2008) ve kişiliğin karanlık özelliğinin (Dark Trait of Personality) (Paulhus ve Williams 2002) yaratıcılığın çeşitlerine göre farklılık oluşturduğunu göstermektedir. Galang ve ark. (2010), yaratıcı kişilerin, kişiliğin karanlık özelliği -klinik olmayan psikopati, narsisizm ve makyavelist kişilik- taşıyan kişilerle aynı nöropsikolojik özelliklere sahip olduğunu ileri sürmektedirler. Kapoor (2015), yaratıcılık ve kişiliğin karanlık özelliği ile ilgili yaptığı araştırmada, karanlık özellikleri yüksek kişilerin, düşük kişilere oranla daha fazla yaratıcılıkla uğraştığı; narsistik özellikleri olanların olumlu yaratıcılık, psikopati özellikleri olanların olumsuz yaratıcılığı kullandıklarını bulmuştur. Aynı zamanda yaratıcılığı kendi faydaları için kullandıkları belirtilmiştir. Dahmen-Wassenberg ve ark. (2016), kişiliğin karanlık özelliği ve yaratıcılık ile ilgili yaptığı çalışmada, narsistik özelliklerle yaratıcılığı anlamlı bulmuşlardır. Galang ve ark. (2016), 503 kişinin katıldığı, yaratıcılık eğiliminin, psikopati ile ilişkili kişilikler ve psikofizyoloji ile bağlantısına baktıkları 3 aşamalı bir düzenek kurmuşlardır. İlk aşamada karanlık özellik olarak adlandırılan klinik olmayan psikopati, narsisizm ve makyavelist kişilik özelliklerinin yaratıcılıkla ilişkisine odaklanılmış ve sonucunda; narsisizm puanlarının, yazma, görsel sanatlar ve mizah gibi kendini gösteren alanlarda daha yüksek olduğunu, mimarı yaratıcılığın bu üç kişilik özelliğinde de olduğunu belirtmişlerdir. İkinci aşamada, risk alma, çıkarcılık (meanness) ve disinhibisyon ile yaratıcılığın ilişkisine bakıldığında, psikopati ve risk almanın yaratıcılık ile anlamlı olduğunu, çıkarcılık ve disinhibisyonun kadınlara oranla erkeklerde anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmışlardır. Son aşamada ise, elektrodermal ölçümler sonucunda, psikopati özellikleri olanların risk alırken daha az tepki gösterdikleri bulmuşlardır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, yaratıcılık birçok disiplin tarafından ele alınmaktadır fakat literatürde birbiriyle çelişen sonuçların olması konunun karmaşıklığı göstermektedir. Sternberg ve Lubart (1996), yaratıcılığın; zeka süreçleri, zihinsel tarz, bilgi, kişilik, motivasyon ve çevresel bağlam dahilinde altı özellikten oluştuğunu belirterek yaratıcılık teorisini geliştirmişlerdir. Bu kapsamda, yaratıcılık birçok faktörün birleşimidir ve tek bir özellik, beceri ve ya yetenek olarak tanımlamak konuya dair bakış açımızı kısıtlayabilmektedir. Araştırmalar ışığında yaratıcılığın, kişiliğin farklı yönleriyle ilişki olabileceğini ortaya koymakla birlikte yeni deneyimlere açık olmanın, farklı düşünmenin ve risk almanın önemli bir faktör olduğunu öne sürmektedir. Bununla birlikte, psikopatoloji ve yaratıcılığı neden sonuç ilişkisi olarak görmek yerine kişiliğin farklı örüntülerinin psikolojik rahatsızlıklara aracı olabildiği ve bu sebeple yaratıcı kişilerin bir kısmı psikolojik rahatsızlığa sahip değilken bir kısmının da psikolojik rahatsızlıklarla mücadele ettiği düşünülmektedir. Son olarak yaratıcılığı, kişilik örüntüleri ve psikopatoloji bağlamında ele almanın yanı sıra genetik faktörler, toplumun ve ebeveynlerin yaratıcılık algısı ve bunun olumlu-olumsuz neticelerini göz önünde bulundurarak kişiliğin diğer faktörlerle ilişkisine bakmanın bu bağlamda farklı iç görüleri oluşturulabileceği düşünülmektedir.

Yaratıcılığın Gelişiminde Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar

Nurbanu Perişan

Yaratıcılık hayatın her alanı için gerekli bir koşuldur. Yaratıcılık denince, ilk akla gelen sanatsal beceriler olsa da bilimsel ve sanatsal alanların ötesinde, düşünmenin temelinde zihinde bir fikir tohumu var edebilmek olması yaratıcılığın önemini vurgular niteliktedir. Yaratıcılık özelliği ne kadar erken yaşlardan itibaren gelişmeye ve kullanılmaya başlanırsa, ileriki yaşlarda bu becerilerini daha aktif kullanarak daha başarılı ve üretken olunabilir. Yaratıcılık değerlendirmesinin yapılması için en uygun ortam, çocukların doğal davranışlarının ve tepkilerinin inceleneceği oyun saatleridir. Bu değerlendirmenin ilk aşaması imkan tanımaktır. İmkan tanımanın ön koşulu çocuğun düşüncelerini onun anlatırken ki heyecanıyla dinleyebilmektir. Susturulmamış, düşüncelerine ket vurulmamış çocuk imkan tanınmış çocuk olarak değerlendirilebilir. Yaratıcılığın gelişmesinde, duyuların uyarılması etkili bir yoldur. Duyuların uyarılmasıyla, keşfetmek için harekete geçen çocukta farklı bakış açılarının kapıları aralanmış ve yeni düşünce arayışlarına farkında olmadan çoktan girmiş olur. Bu süreçte yakınındakilerin tutumları çocuğun yaratıcı düşünebilme özelliğine büyük oranda etki eder. İmkan sunulup sunulmama durumu çocukluğun ilk evrelerinde, sonraki yaratıcı düşünebilme özelliğinde belirleyici rol oynamaktadır.

İkinci aşama teşvik etmektir. Yaratıcı fikirler üreten çocuk susturulmadan, fikirleri önemsizleştirilmeden dinlenilmelidir. Söyledikleri saçma, anlamsız olarak değerlendirilen ya da kalıplara sokulmaya çalışılan çocuk engellenen çocuktur. Bu tepkilerle karşılaşılan çocuklara teşvikte bulunulsa bile işlevsel olmayacaktır. Bir diğer önemli konu, çocuğun ne yönde teşvik edildiğidir. Kalıplaşmış düşüncelerimizle çocukları kısıtlamamalıyken, onların hayal gücünün önemli bir kısmında etkili olan işlevsiz oyuncaklarla da hayal güçleri kısıtlanmamalıdır. Kalıplaşmış oyuncaklardan ziyade artık materyalleri ya da herhangi bir objeyi kullanarak yeni bir şeyler üretmesini istenebilinir. Çocuk materyali ne olarak canlandırmak isterse o şekilde düşünüp, oynamasına fırsat verilmelidir. Bu uygulama kimi zamanda bir hikaye anlatımında yapılabilir. Hikaye okumaya başlanıp yarıda kesilerek çocuğun tamamlaması istenebilir. Hikayenin kalanı çocuğun hayal gücüyle bambaşka yerlere taşınabilir.

Son aşamada ise yapılan uygulamalarda, bir sınır konmadan, yargılamadan çocuğa eşlik edilmelidir. Çocuğun tepkileri doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmemelidir. Bahsedilen uygulamalar, yaratıcılığa katkı sağlamaya yönelik olduğundan ne yaparsa yapsın yargılamadan, eleştirmeden dinleyip dahası için cesaretlendirmek yeni fikirlere ışık tutacaktır. Bu uygulamaları çeşitlendirerek zenginleştirmek, çocuğun daha aktif olarak yapmasını sağlamak ise ebeveynlerin ilgisine ve yaratıcılığına bağlı olduğu söylenebilir. Engellemeyen çocuk düşündüklerini yargılanma kaygısı taşımadan ifade edebilecektir. Tüm bu uygulamalar, sürekli olduğu ve doğru uygulandığı takdirde çocuğun düşünsel gelişimine katkı sağlanmış olacaktır.

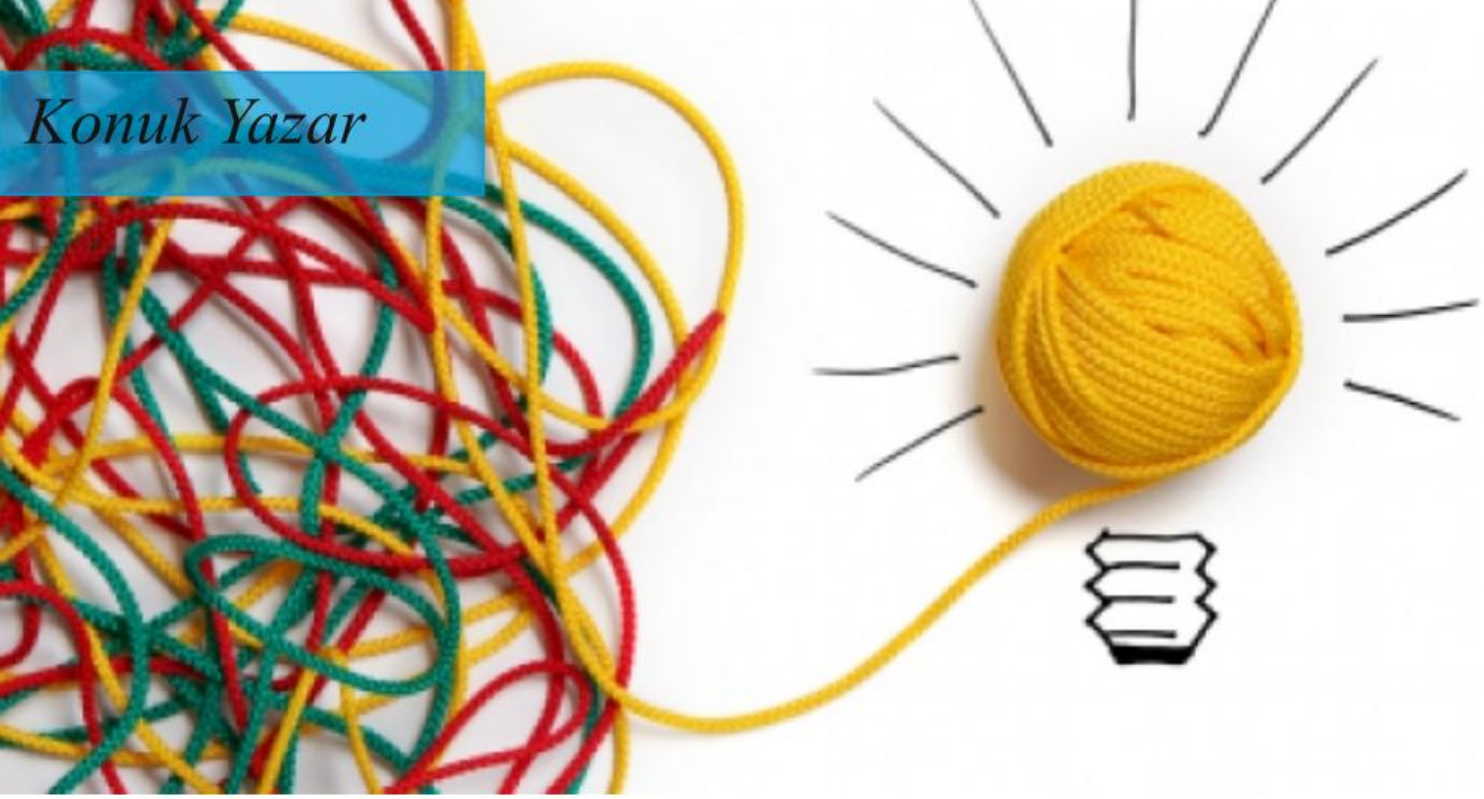

Yaratıcılığa Övgü

Sinem Ayyıldız

Sanatçıların yaratıcılıkları bize her zaman erişilemez bir olgu gibi gelir. Onlar bakmak ile görmek arasındaki ince çizgiyi aşmış ve biz normal insanların göremediklerini görürler. Bizim bakış açımızda onları farklılaştırmamızın sebebi budur; sahip olamadığımız ve kimi zaman imrendiğimiz yaratıcılığın onların hayat felsefesi olması, bizlerin sürdüğü monoton hayata baş kaldırmaları.

Öyle ki sürdürdükleri hayatlar bizlere garip gelir. Sanatçıların bizlerden daha farklı alışkanlıkları olduğunu görebiliriz. Bizler gibi standart çalışma saatlerinin dışında çalışırlar, değişik ve genellikle sık olmayan uyku alışkanlıkları vardır. Bazı sanatçıların vakit kaybı olarak gördüğü bir süreçtir uyku. Yaratıcılıklarının kısıtlandığını ve fazlasının zararlı olabileceğini düşünürler. Mesela ünlü bestekar Mozart, çok geç yatıp, sabah ise güneş doğmadan kalkar ve tekrar beste yazmaya başlardı. Bilim adamı Nikola Tesla da uykuyu sevmeyenlerdendi; uykuya sadece 2 saatini ayırırdı.

Bir diğer garip alışkanlıkları ise sıra dışı hayvanları evcilleştirip beslemeleridir. İç dünyalarında yaşadıkları renkli hayatı bizlerin yaşadığı sıradan ve sıkıcı dünyaya adapte etme çabalarının bir ürünü olarak asla aklımıza gelmeyecek hayvanları sahiplenmiştirler. Charles Dickens'ın beslediği kuzgunu, Salvador Dali'nin evcilleştirip, sokaklarda dolaştırdığı karıncayiyeni gibi.

Bu tarz alışkanlıkların ve garip huyların yaratıcılık sonucu ortaya çıktığını düşünüyorum. Çoğunluktan farklı düşünceleri ve duyguları vardır. Peki bu yaratıcıklarını neye borçlular? Doğuştan gelen bir özellik midir yoksa çevrenin ve yaşadıklarının etkisi olarak mı ortaya çıkar? Diğer insanlardan daha farklı bir duygu-durum değişikliğine mi sahipler? Bu yüzden mi yaratıcılıkları herkesten daha güçlüdür? Cevapların hepsi evet. Yaratıcılık doğuştan gelir, yalnızca kimisinde az kimisinde çoktur. Her zaman duyduğumuz sağ ve sol beyin ayrımında, beyinlerinin sağ taraflarını daha çok kullanabilen insanlardır yaratıcı olanlarımız. Fakat sonradan yaşanılanlar; acılar, mutluluklar, deneyimler, yaratıcılığı etkileyen ve zirveye çıkaran olaylar silsilesidir. İşte o zaman yaratıcı bir insandan sanatçılığa evrilirler, duygularını dışa vurmaya başlarlar.

Yazdıkları kitaplar, çizdikleri tablolar, çektikleri fotoğraflar bize büyüleyici gelir. Ortaya çıkardıkları bu sanat ürünleri genelde bir iç çatışmanın ürünüdür. Bu yaşadıkları iç çatışma herkesin deneyimleyeceği bir olay değildir. Çok ağır tecrübeler buna sebep olur. Haliyle kimi sanatçıların ve edebiyatçıların psikolojik rahatsızlıkları olabilir. Bizim zevkle okuduğumuz bir roman, o sanatçının en depresif döneminde yazılmış olma olasılığı büyüktür. Sanatçıların çoğu şöhretlerini depresyondayken yarattığı eselere borçludur. Yaşadıkları yalnızlık ve umutsuzluk kağıda ya da tuvale döküldüğünde ortaya bizleri etkileyen baş yapıtlar çıkmıştır.

Çoğu sanatçının muzdarip olduğu bipolar bozukluk hastalığı da aynı şekilde onların yaratıcılığını tetikler. Asıl etkileyici olan bu hastalığa sahip insanların bunu dezavantajdan avantaja çevirmeleridir. Hastalıklarını kullanarak bizleri kendi iç dünyalarına götürmeyi ve şaşırtmayı başarırlar. Hatta bu hastalıkları tedavi edildiği takdirde yaratıcılıklarının bittiğini belirten sanatçılar da vardır. Örneğin ünlü "Çığlık" tablosunun ressamı Edvard Munch, tedavi olduğunda yaratıcılığını kaybettiğini düşünmüştür.

Yaratıcılık zor ve ulaşılmaz gibi gözüken bir evredir. Sanatçılara saygı duymamızın sebebi bile olabilir. Bu yaratıcılık, ister bir rahatsızlıktan dolayı ister deneyimlerden gelsin her zaman bizlerin gözünde bir kutsallık olarak kalacaktır.

Hayata Destek Olun

Hayata Destek, hak temelli çalışan bağımsız bir insani yardım derneği. Yürüttüğü uzun dönemli projelerle, mülteciler ve mevsimlik tarımdaki çocuk işçiler gibi dezavantajlı topluluklara haklarını teslim etmek ve yaşama koşullarını iyileştirmekle ilgileniyor. Bu çabanın siz de bir ucundan tutabilir, hayata destek olmamıza yardımcı olabilirsiniz.

Bugün, Türkiye'de kayıtlı yaklaşık 2 milyon 800 bin Suriyeli yaşıyor. Güncel veriler böyle söylüyor. Barışçıl bir ortam bulma umuduyla yer değiştiren bu insanların yaklaşık yüzde 10'u, Türkiye-Suriye sınırı civarındaki 26 kampta yaşıyor. Yani yaklaşık 2,5 milyon kayıtlı Suriyeli hayatını kamp alanı dışında idame ettirmeye çalışıyor. Üstelik kampta yaşamak veya 'kayıtlı' olmak, resmen 'mülteci' statüsünde olmak anlamına gelmiyor. 1,5 milyonunu çocukların oluşturduğu Suriyelilerin büyük çoğunluğu, sadece temel insani haklarına erişebilmek için bir taraftan bürokratik ve ekonomik bariyerlere çarparken diğer taraftan sosyal ve kültürel bir mücadele veriyor. Ayrıca, Türkiye'nin ve dünyanın karşı karşıya kaldığı "mülteci krizi," Suriyeliler'le kısıtlı değil. Afganlar, Ezidiler ve Ortadoğu coğrafyasındaki başka topluluklar da Suriyeliler'le aynı kaderi paylaşıyor.

Yine bugün biliyoruz ki, Türkiye'de Ocak 2013 ile Ekim 2016 tarihleri arasında 236 çocuk çalışırken hayatını kaybetti. Bu çocukların en küçüğü 4 yaşındaydı ve neredeyse yarısı mevsimlik tarım işçisi olarak tarlalarda, yollarda, okuldan ve oyundan uzak bir hayat sürdürüyordu. Türkiye'de 1 milyon Türkiyeli çocuk, farklı sektörlerde, son derece ağır koşullarda çalıştırılıyor ve bu çocukların 400 bini mevsimlik tarım işçiliği yapıyor. Üstelik bu sayısal veriler 2012'ye, yani 4 sene öncesine ait. Çocukların hem canını hem geleceğini tehlikeye atan bu yasadışı faaliyetin, 4 sene içinde, Suriyeli çocukların da eklenmesiyle neredeyse iki katına çıkmış olabileceği tahmin ediliyor.

Acil durumda müdahale ve afete hazırlık amaçlarıyla 2003'te kurulan Hayata Destek Derneği, değişen konjonktürle beraber işte bu iki toplumsal meseleyi dert ediniyor. Sadece doğa değil, insan kaynaklı afetlerden de etkilenmiş toplumların temel haklara erişimini ve ihtiyaçlarını sağlamakla ilgileniyor. Bağımsız bir insani yardım derneği olarak, mülteciler ve mevsimlik çocuk tarım işçileri özelinde dezavantajlı grupların hayatına destek olacak projeler ve farkındalık kampanyaları yürütüyor.

hayata destek

AEGON

Çalışmalarını Türkiye ve çevresi bölgelerde sürdüren Hayata Destek,
. Mülteci destek
. Çocuk koruma
. Acil durum ve müdahale
. Afete hazırlık ve risk azaltma
programlarıyla birey ve topluluklara daha iyi bir yaşam sağlamak için onların kapasitelerini güçlendirmeyi, sivil toplumun geliştirilmesine katkıda bulunmayı ve kültürlerarası anlayışı yaygınlaştırmayı amaçlıyor. Bunu yaparken, insanlık, ayrım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hesap verebilirlik prensiplerine uygun olarak hareket ediyor.

Hayata Destek'in,
. Acil yardım
. Su sağlama ve hijyen
. Eğitim
. Sosyal koruma
. Geçim kaynaklarını geliştirme
. Kapasite geliştirme
. Afet hazırlık ve risk azaltma
. Savunuculuk
başlıklarında toplanabilecek faaliyetleri arasında afet bölgelerinde gıda ürünleri, çadır, kışlık materyal, hijyen kiti, nakit yardımı, temiz suya erişim sağlamak, geçici eğitim merkezleri kurmak, eğitimler düzenlemek, kişileri haklarını talep etmek üzere yönlendirmek, psiko-sosyal destek sunmak; yine kriz bölgelerinde birey ve toplulukların geçimlerini sürdürülebilir kılmak için mesleki donanım, kapasite geliştirme çalışmaları yürütmek, olası afetler için bilinç yükseltmek ve kırılgan grupların temel haklarının korunması ile ilgili yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi için kamuoyu oluşturmak bulunuyor.

Siz de Hayata Destek olurken yanımızda olun;

Tek seferlik bağış yapabilirsiniz → bagis.hayatadestek.org

Düzenli bağışçı olabilirsiniz → HAYATADESTEK10 yazıp 8071'e gönderir, gelen mesajı EVET yazarak onaylarsanız ayda 10 TL faturanıza eklenecektir.

Sosyal medya hesaplarımızı takip edebilirsiniz.

https://www.facebook.com/HayataDestek/

https://twitter.com/Support2life

https://www.instagram.com/hayatadestek/

Bizimle iletişime geçebilirsiniz → info@hayatadestek.org

Doç. Dr. Şaziye Senem Başgül ile Röportaj

Emel Emre

1. Yaratıcılık doğuştan mıdır yoksa sonradan mı öğrenilir?
Yaratıcılık doğuştandır. Herkes belli bir sermaye ile doğar ama sonradan geliştirilebilir.

2. Çocuklarda yaratıcılığın desteklenmesi için ebeveynlere neler önerebilirsiniz?
Çocuklara sürekli ne yapmaları gerektiğini söyleyen bir tutumdan uzaklaşmalarını, onlara kendilerini ifade etme hakkı ve alanı tanımalarını, geniş alanda onları kontrol etmelerini öneririrm. Bu benlik saygısı gelişimi açısından önemli. Benlik saygı yeterli olan çocuklar uygulama alanında daha rahat hareket ederler. Yeteneklerini desteklemek ve onlara fırsat tanımak da çok önemli.

3.Masal kitaplarındaki resimlerin çocukların yaratıcı düşünmesini engelleyebileceğini düşünüyor musunuz?
Bu çok iddalı bir yaklaşım. Bazıları belki ama bir kısmı da hayal dünyaları genişletiyor. Bu noktada uygun seçim yapmak önemli

4. Sizce çizgifilmlerin eğitici yönü çocukların hayal gücü ve yaratıcılığını ne yönde etkiliyor?
Doğru seçilmiş çizgifilimlerin hayal dünyasını artırdığını ve olumlu olduğunu düşünüyorum. Burada sorun çocuğu sürekli bu çizgifilimlere maruz bırakılmasında. Yoksa onlarla birlikte izleyip eğlenmek çocuğun gelişimi için çok önemli.

5. Bilgisayar oyunlarını yaratıcılık bağlamında düşünecek olursak bu tür oyunlar çocuklar üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
Bu oyunlar hem faydalı hem riskli. Çok iyi kontrol etmek lazım. Bir çok çocuk bu oyunlarda kimlik buluyor. Çeşitli rolleri deniyor. Hayal dünyası genişliyor. Ancak kontrol kaçtığında ki ailesiyle iletişimi yetersiz olan, başarısız, sorunları olan çocuklar için bu dah çok söz konusu, bağımlılık açısından ciddi risk oluşturuyor. Çocuğun başarı, sevgi gibi alnlarda doyumu iyi ise bağımlılık açısından risk azalıyor.

6. Uygulanan sınav sisteminde tek cevaplı soruların sorulması çocukların yaratıcı düşünmesinde engel teşkil eder mi?
Kesinlikle. Düşüncenin önünü kesen her yaklaşım çocuğun yaratıcılığının önünü keser. bilimde de mutlak doğru yoktur zaten.

Mezun Yazısı

Selam TPÖÇG Canlar,

Yazıyı yazarken o kadar çok heyecanlanıyorum ki ....

Sevgili meslektaşlarım,
Öncelikle kendinize bir hedef belirleyin. Lisans ikinci sınıfta bir hocam "Kendinize bir hedef belirleyin ve bu hedefe ulaşmak için neler yapabilirsiniz, öncelikleriniz neler olabilir, gelecekte ne yapmak istiyorsunuz aşama aşama gidin." demişti. Kolay bir şey yoktur arkadaşlar, ne demek istediğimi anlayacaksınız. Bir hedef belirleyin; yüksek lisans mı yapmak istiyorsunuz? Bunun için lisansınız boyunca araştırmalar yapabilirsiniz. Alana mı atılmak istiyorsunuz? Çalışmak istediğiniz alan için araştırmalar yapabilirsiniz. Yoksa dil mi öğrenmek istiyorsunuz? Bunun için bir çok imkan var. Önemli olan sizin ne istediğiniz...

Ben yüksek lisans yapmaya karar vermiştim ama hangi alanda yapmak istediğime karar vermemiştim. Bence hangi alanda yüksek lisans yapacağınızı belirlemenin en net yolu staj yapmaktan geçiyor. Birçok yerde staj yaptım; devlet hastanesinde, şirkette, amatem de ve daha bir çok yerde çok güzel deneyimler edindim. Hocalarımla beraber girdiğim terapilerde ilerleyen yıllarda alacağımız psikolojik testler dersindeki çoğu testi stajda uygulamalı olarak görme şansım oldu ve daha birinci sınıftım. Bu yaptığım stajlar içerisinde beni en çok mutlu eden şey şirkette yaptığım stajdı.

Yapmış olduğum stajlarda her yaş grubundan danışanla konuşma fırsatım oldu. En büyük deneyimim ise Amatem'di. 18 yaşın altındaki madde bağımlısı 100 den fazla çocuk, bu çocukların yaşadığı ve ailelerinin yaşamış olduğu travmalar...

Yüksek lisans için kararı vermek bazen çok zordur, bu yüzden hiç acele etmedim. Önce kendime birçok soru sordum. "Hangi alanda çalışsam mutlu olacağım?" , "Hangi eğitimler beklentimi karşılayacak?" , "Hangi alanda eğitim alsam kendimi geliştirmemi sağlar?" "Nasıl daha çok katkı sağlayabilirim?"

Bu sorulara benzer sorular sorun kendinize. Elbette hepsinin cevabını bir anda veremezsiniz ama zaman içerisinde siz de bu soruların bazılarının cevaplarının kendiliğinden oluştuğunu göreceksiniz.

Mezun olmama az kalmıştı ve ben yüksek lisans için alanımı belirlemiştim, örgüt psikolojisi istiyordum. Bunun için öncelikli olarak dilimi geliştirmeliydim. Dil eğitimi almak istiyordum. Eğer endüstri psikolojisi veya örgüt psikolojisi gibi alanlarda çalışmak istiyorsanız çoğu şirket veya kuruluş iyi düzeyde yabancı dil istiyor. Daha sonra dil okulumu belirledim. Ben Gaziantep'te okudum ve buradaki dil okullarının benim beklentilerimi karşılamadığını düşündüm. Önceliğim bir dil okuluydu yurtdışında almayı düşündüm ama daha sonra İstanbul'da dil eğitimi alıp, dil eğitimi aldığım bu süreçte test eğitimleri alabileceğimi düşünerek almış olduğum kararlar doğrultusunda ilerledim. Tabi bu süreçte bir çok üniversiteyi ve yüksek lisans kabul koşullarını araştırdım, hem bölüm hocalarımla hem de bana yardımlarının olabileceğini düşündüğüm hocalarımla iletişime geçtim. Gerçekten çok yardımları oldu. Sormaktan çekinmeyin arkadaşlar. İyi araştırmalar yapın. Birçok seçenek önünüze çıkacaktır, sizin için en iyi olanı seçemeye özen gösterin ve hata yapmaktan asla çekinmeyin...

Gamze Çevik

Olric'in Efendisi

Burak Bahadır Akın

Korkuyoruz. Düşünmekten ve sevmekten korkuyoruz. İnsan olmaktan korkuyoruz.

Orhan Pamuk'un Yeni Hayat'a "Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti." diye başlamasından mütevellit çok duyar oldum bu sözü. En çok da Oğuz Atay ve onun kitapları için elbette.

Az zamanda çok ve büyük işler yapılan cumhuriyetimizin onuncu yılı geride kalırken doğan Oğuz Atay, kısa hayatına inşaat mühendisliği, yüksek lisans, doktora; batan şirketler, yarım kalan mektuplar en çok da her okumada farklı bir pencere açıp bizlere insanlığın en güzel manzaralarını sunan Tehlikeli Oyunlar, Tutunamayanlar, Eylembilim, Bir Bilim Adamının Romanı, Günlük, Oyunlarla Yaşayanlar ve Korkuyu Beklerken isimli kitaplarını sığdırdı. Bu kitaplar; Türk Edebiyatında çok şeyi değiştiren, gözlemin yeni bir üslupla nasıl kara mizaha dönüşebileceğini gösteren, aynı zamanda da yalnızlığın en net şekilde izah edildiği satırlara ev sahipliği yapan kitaplardır. Şu ana kadar hiçbirini okumadınız mı? Ya da doğru soruyu soralım: Daha önce okumadınız mı, okuyamadınız mı?

Şu ana kadar alanda yaptığım gözlemlerimde (alan dediğim bildiğiniz kitapçı) Oğuz Atay'ın genellikle okunmak istenen ama okunamayan bir yazar olduğu kanaatini edindim. Zira kendisinin üslubu edebiyatımızda daha önce görmediğimiz teknikler içermekte. Tutunamayanlar'ın şarkılar bölümü, noktalama işaretlerini kullanmadığı sayfalar, Bir Bilim Adamının Romanı'ndaki parantez kullanımı… liste uzar gider. Bu yüzden vakti dolmayan, yazın açısından belirli bir olgunluğa erişmeyen, üslupta postmoderniteye uzak kişiler Oğuz Atay okuyamaz, yorulur, en kötüsü de sıkılır.

Edebiyatçılar genellikle duyguları kelimelere dökmek ile mükellef insanlardır. Oğuz Atay duyguları kağıda aktarmak ile kalmaz, yaşatır. Okurken gözlerinizin dolduğunu, vücudunuzun kasıldığını, kalp atışlarınızın hızlandığını fark edersiniz. Duyguları, özellikle yalnızlığı, öyle güzel tasvir eder ki cümleyi okuduktan sonra hazmetmek için beklemeniz gerekebilir. Birkaç örnek verelim: "Biliyor musun Olric benim bir sürü dostum var. Görüyorum efendimiz hepsinin sırtınızda izleri var." ya da "Çek çıkar düştüğüm kuyudan, ki biliyorsun ben var halimle yok olma çabasındayım." hatta ve hatta "Mağaramdan çıkarma beni alışkanlıklarımı özellikle yalnızlığa alışkanlığımı kaybettirme boşuna.".

13 Aralık Oğuz Atay'ın ölüm yıl dönümü olabilir ama onu tanıdıktan sonra açılan her yeni yazarın kapısı bizlerin okuma serüvenine bir dönüm daha demektir. Ve Oğuz Atay'ın da dediği gibi "Romantikler ölmez!".

AYIN FARKINDALIKLARI

3 ARALIK DÜNYA ENGELLİLER GÜNÜ

5 ARALIK NELSON MANDELA'NIN VEFATI

10 ARALIK İNSAN HAKLARI GÜNÜ

11 ARALIK ADİLE NAŞİT'İN VEFATI

13 ARALIK OĞUZ ATAY'IN VEFATI

8½ (OTTO e MEZZO)

Aytuğ Uçak

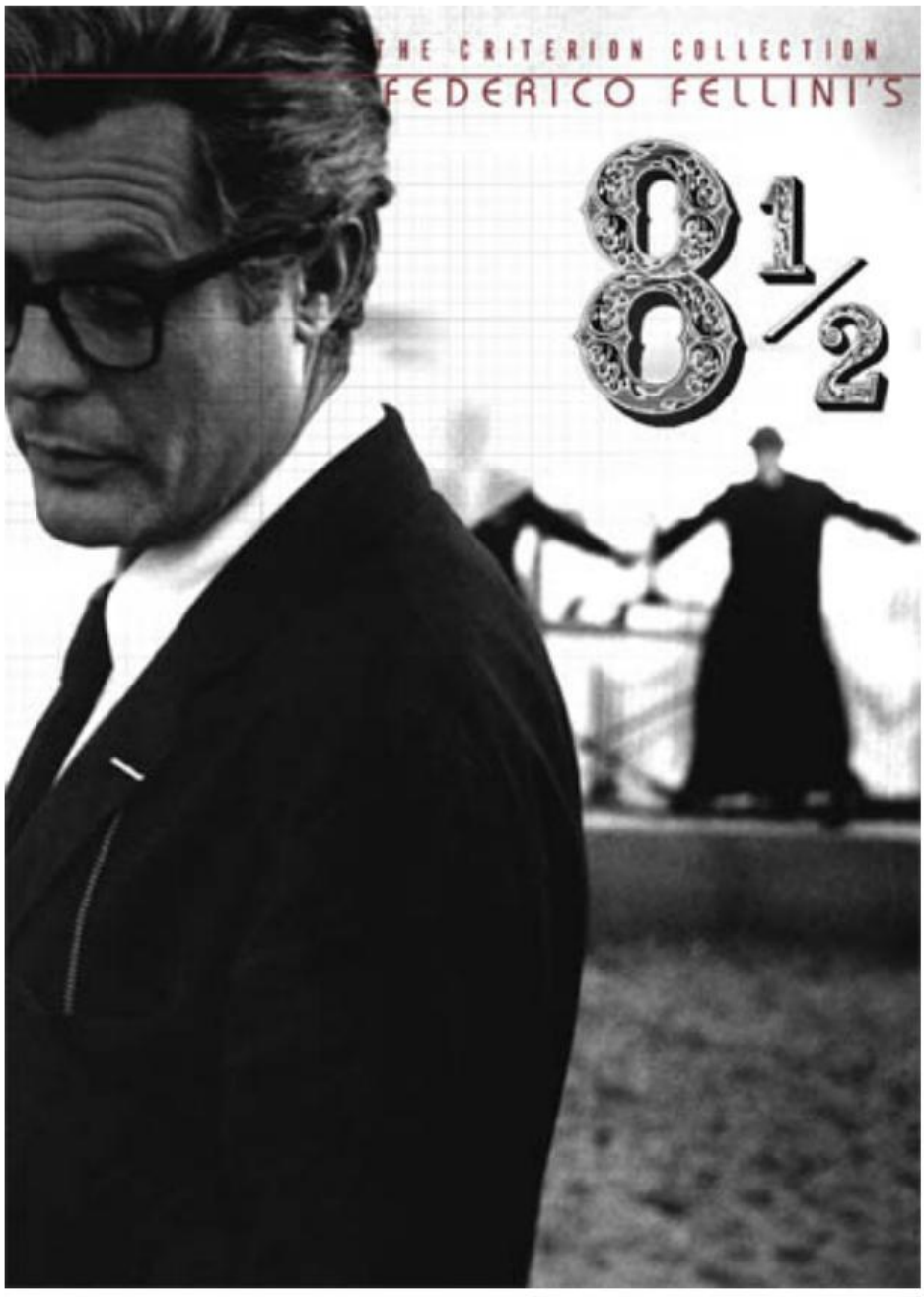

Filmin Künyesi
Yönetmen: Federico Fellini
Oyuncular: Marcello Mastroianni, Claudia Cardinale, Anouk Aimée, Sandra Milo
Yıl: 1963
Süre: 138 dakika

Eğer konu yaratıcılıksa, yaratmaksa ve özellikle sanatçının bir eser yaratmasıysa mutlaka Federico Fellini harikası olan 8½ filminden bahsedilmedir. Başrollerinde Marcello Mastroianni (Guido) ve Anouk Aimée (Luisa)'nin olduğu 8½ filmi bu konuda bize oldukça fazla şey söylecektir. Öncelikle çoğu kişinin garipsediği ve bir anlam veremediği film isminin gizemini ortadan kaldırmakta fayda var sanıyorum. Filmin ismi 8½ Fellini'nin o yıla kadar çekmiş olduğu film sayısından gelmektedir. Fellini 1963 senesine kadar 7 uzun metraj ve 1 kısa metraj film çekmiştir ve bu filmle beraber '8½' film sayısına ulaşmıştır. Film 1963 senesinde çekilmiştir ve 'En İyi Yabancı Film' ve 'En İyi Kostüm' dallarında Oscar kazanmıştır. Ve hiç şüphesiz sinema tarihine benzerine zor rastlanılır bir film olarak geçmiştir. Öyle ki günümüzde bile böylesine dolu, canlı ve renkli bir hikayesi olan filmlere rastlamak neredeyse imkansızdır.

Film ilham perisini kaybetmiş olan ünlü yönetmen Guido (Marcello Mastroianni)'nun o 'peri'yi arayışını anlatır. Ne yazık ki aradığı şeyi bulduğunda aslında aradığı şeyin ilham perisi değil de kendisi olduğunu da anlayacaktır. Guido'nun çekeceği yeni film için aslında çoğu şey hazır görünmektedir. Yapımcı dahil –evet aslında özellikle yapımcı- filmin çekimlerine yakın zamanda başlanacağını geriye sadece oyuncu seçimi kaldığını düşünmektedir. Ancak yönetmen için iş hiç de öyle değildir. Çünkü Guido çekeceği filmle ilgili fikirlerini bir türlü toparlayamaz, evet onun da deyimiyle 'ilham perileri' kesinlikle kaçmıştır ve gelmeye de niyetleri yoktur. Çünkü Guido sadece yönetmenlik işinde değil karısıyla olan ilişkisinde de 'perileri' veya daha doğru deyimiyle 'keçileri' kaçırmıştır. Ancak yine de filmi çekmesi gerekmektedir. Guido'ya bu yaratıcılık krizi döneminde rüyalar ve çocukları anıları bir çıkış yolu bulmasına yardımcı olurlar. Fellini rüya sekanslarıyla sürrealizm denince akla ilk gelen isim Luis Bunuel'i bile geride bırakmıştır. Sanıyorum sinema tarihini en muhteşem giriş sahnelerinden birine imza atmıştır Fellini bu filmle. Çünkü daha filmin başından baş kahramanımız Guido'nun bilinçdışına nüfus ederiz. Onun içinde bulunduğu berbat durumu, o uçmaya çalışırken onu bacağından iple yakalayan insanların ona nasıl da eziyet ettiğini onu nasıl da engellemeye çalıştığını görürüz. Rüyalar Guido'yu anlamamıza onunla empati kurmamıza önemli bir katkıda bulunur film boyunca. Bir diğer önemli katkı da çocuk anılarından gelir. Guido'ya artık yaşamındaki en küçük detay bile çocukluk anılarını hatırlatır.Ve bu anılar da yine rüyalar gibi Guido'nun kendisini keşfinde önemli bir rol oynamaktadırlar.

Bir yönetmen olarak bir 'tıkanma' yaşadığınızı düşünün. Düşünün ki bir film setindesiniz her şey hazır ama siz değilsiniz. Ne yapardınız? Bu tıkanmayı nasıl 'açardınız'? İşte Federico Fellini böyle bir durumdayken 'O zaman yaratamayan yönetmenin filmini yaparım!' demiş ve bu müthiş film ortaya çıkmış. Bu bakımdan 8½ birçok yönden –özellikle çocukluk anılarında- Fellini'nin yaşamına ışık tutmaktadır. Fellini 8½'ta filmin içine bir film daha koyar ve Guido'nun hayalgücüyle o filmi de bizlere izletir. Fellini o güne kadar pek denenmemiş bir şeyi de denemiş olur: Film içinde film çekmeyi. Adeta Guido'nun kafasının içine bir kamera yerleştirir ve orada olan biten her şeyi bize gösterir. Bu filmi böyle unutulmaz kılan da sanırım hep merak edilen o yönetmenlerin hayatına derinlemesine girmesi ve bize oranın nasıl olduğunu dürüstçe göstermesidir. Ünlü bir yönetmen olan Guido'nun etrafı sürekli ona yaltaklanmaya çalışan insanlar ve bitmek tükenmek bilmeyen 'Neden sinema Üstat?' tipi sorular soran sahte entelektüellerle doludur. Bu yan karakterlerden en ilgi çekici olanı sanırım eleştirmen karakteridir. Her konuda sürekli eleştirir Guido'yu, öyle ki Guido artık dayanamaz ve bir sahnede eleştirmeni kafasından sinema salonuna asar ve yeniden diriltir. Tabii burada eleştirmenin filmdeki varoluşunun iki sebebi olabilir. İlki, Fellini'nin eleştirmenlere yönelik tepkisini göstermesi, diğeri ise Guido'nun eleştirmenden nefret etmesinin sebebinin aslında eleştirmenin onun ve filmi hakkında doğruları söylemesi olabilir. Bana kalırsa, ilki Fellini'nin tarzına daha uygun ama tabi bu tür teoriler böyle büyük ve anlaşılması zor filmlerde her zaman vardır. Filmdeki tüm karakterler hikayeye bir katkısının olmasının yanında izlerken bizlere de dokunurlar, bir iz bırakırlar. Çünkü Fellini Avrupa sinemasının samimi, sıcakkanlı yüzüdür ve insanları olduğundan daha soğuk ve anlaşılmaz bir şekle sokmaz. Bu yüzden film boyunca Guido bile dahil tüm karakterlerin coşkusu ekrandan fışkırıp size doğru gelir.

'Üstat' Fellini 8½'ta kadın-erkek ilişkilerine dair de birçok şey söylemektedir. Özellikle Guido'nun karısıyla yaşadığı kavgalar gerçek hayata ne kadar uzaktır ki ? Guido'nun karısını aldatması ve bundan pişmanlık duymak bir yana hayalinde bir harem kurması onun 'aşk'a bakışını anlamamıza yardımcı olur. Guido, karısı Lusia (Anouk Aimée)'yı sevmektedir evet ama arada sırada Carla (Sandra Milo)'yı da sevmektedir aynı zamanda kurtuluşunun onda olduğunu düşündüğü, çekeceği(!) filmde kutsal suyu tutan kızı oynayan Claudia (Claudia Cardinale)'yı da sevmektedir. Ama hiçbirini Lusia gibi sevmez Lusia'da onların sahip olmadığı bir şey vardır: Zeka. Ve ne ironiktir Lusia zekası yüzünden gerçekleri gözardı edemez. Guido'yu zekasını kullanarak cezalandırır. Ancak yine de ikisi de birbirini seviyorlardır. Nitekim filmin sonunda da Guido, kendi karmaşık benliğini olduğu gibi kabul edince ve artık bunu değiştirmek için uğraşmanın anlamsız olduğunu farkedince Lusia'nın da onu olduğu gibi kabul etmesini ister.

Evet filmin sonu dedik. Filmin sonu da başı gibi sinema tarihinde eşine az rastlanacak türden bir sahneyle bitiyor. Guido sonunda filmini çekiyor fakat öyle pahalı prodüksiyonla değil aslında en başından beri yapmak istediği gibi kendi yaşamına giren çıkan şimdiki benliğini oluşturan herkesi uzun bir podyum üzerinde el ele tutuşturup filmin genelinde duyulan o müthiş müzik eşliğinde yürütüyor. Guido'nun da filmin sonlarına doğru dediği gibi 'Yaşamı kutluyorlar!' adeta. Guido tüm hayatıyla, tüm geçmişiyle barışıp onunla el ele tutuşup sevinç içinde huzurla bilinmeze yürüyor. Bunun gibi muhteşem final sahnesine benzer bir final sahnesi için Ingmar Bergman'ın 'Yedinci Mühür (The Seventh Seal)' filmine bakılabilir.

Sözün özü, 8½ oyunculuklarıyla, hikayesiyle, Federico Fellini'nin üstün zekasıyla ve hayal gücüyle kurguladığı ve dekorla, müzikle süslediği şaheser bir film olma özelliğini koruyor. Öyle ki bu filmin etkileri neredeyse her yaratıcı tıkanması konulu filme uzanmıştır ve Fellini bu filmle sinema sanatına yeni bir dil kazandırmıştır. Bu kazandırdığı dilin başöğretmeni de filmleriyle kendisi olmuştur. Son söz olarak: Yaratamama sorununu anlatan bir filmde bu denli yaratıcılık ne güzel bir paradoks!

İyi seyirler...

Kitap

Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık

Edanur Tunca

Künye
Kitabın Adı: Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık
Kitabın Alt Başlığı: Kurmacanın Bilinen Sırları ve İhlal Edilebilir Kuralları
Kitabın Yazarı: Murat Gülsoy
Kitabın Türü: İnceleme
Orijinal İlk Baskı Tarihi: 2004

"Yazmak, insanın tüm yaşamına yayılan bir etkinliktir. Evet, yaratıcı yazarlık atölyelerinde kimi teknikler irdelenir, birçok konu tartışılır... Böyle bir eğitimden geçenler yazma deneyimi kazanırlar; ama bu bir başlangıçtır. Sanat büyük bir maceradır. Bu tür deneyimler, kişiye güven ve cesaret verir. Uçsuz bucaksız sanat ülkesinin bilinmeyen topraklarında hayatta kalabilmek için bazı teknikler belki... Ondan sonrasında kişi yalnızdır. Başına neler geleceğini kimse bilemez. Üstelik bu teknikler çoğu zaman yazarın yolculuğunda karşısına engeller ve sınırlar olarak da çıkacaktır. Onlarla hesaplaşmak, onları aşmaya çalışmak da bu yazma macerasının aşamalarındandır. Sanat için kurulan tüm cümleler sınanmaya, tanımlanan tüm kurallar ihlal edilmeye mahkûmdur."

Boş Sayfa

Bir gün -her gün olduğu gibi- yazı masamın üstünde daima duran boş sayfaya bakıyordum. Baktıkça içim sıkıldı. Baktıkça kağıt benden soğudu, ben kalemden. Bilgisayarda yazmayı da hiç sevmem ama bazı şeylere alıştırıyor ya da mecbur bırakıyor yaşadığımız yıllar bizi. Ben de o kağıda yazamadığım zamanlarda bilgisayarı açıp bir şeyler yazmaya çalışırım. Yazdıklarımı kolayca silebilmenin verdiği rahatlıkla başladım klavyede yazmaya… Sonra silmeye, sonra tekrar yazmaya ve tekrar silmeye… Ve bu sefer de başladım bomboş ekranda çaresizce yerinden kımıldamayı bekleyen imleci izlemeye... Böyle durumlarda da son çare çok sevdiğim daktilomu meydana çıkarır onu izlerim. Onun da mürekkebine kıyıp da yazamam asla. Böyle saatlerce sürdüğü olmuştur izleyişlerimin.

Çok mu trajik bir durumdayım acaba? Eskiden ne güzel sayfalarca yazabilirdim oysa. Sanırım büyüdükçe, edebiyatın içine daha da çok daldıkça değişti bu durum. Bir de yalnız mıyım? Acaba bu duruma düşen bir tek ben miyim? Mesela Dostoyevski de zamanında böyle yazamadığı anlar, yıllar yaşamış mıdır? Yaşamıştır herhalde. Yaratıcılığımız ve yazma becerimiz ne ile ölçülüyor? Nereden başlamalı? İlk cümle ne olmalı mesela? Diye sorup dururken hiç yazılmamış yazılarım ve ben hep baş başa kalıyoruz. Kafamın içindeki güzel dünya başka güzel dünyalarda yeniden hayat bulsun istiyorum sadece. Ama olmuyor. İçimdeki yazma tutkusu kendini bir türlü bırakamıyor sayfalara. Başkalarının doldurduğu sayfaları okumaya devam ediyorum ben de…

Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık

Murat Gülsoy, belki de yukarıda yazılmış cümleleri kuran, eli daima kağıdın sol üst köşesinde kalmış ya da kelimeler arasında kaybolmuş insanlar için bu kitaba 'büyübozumu' demiştir. Ona göre, boş bir kağıt tıpkı hayal dünyamız gibi sınırsızdır; fakat sınırların ötesine geçebilmek için bir çerçeveye ihtiyaç duyarız. Bu çerçeve, gerçek dünyadan aldığımız bilgilerin ve hayal dünyamızdan taşırmak istediklerimizin farkındalığı ile oluşabilir. Yaratıcı yazarları tam da bunun için iki alem arasında mekik dokuyan habercilere benzetir.

Okurken yer yer tanımadığımız birinin evine giriyormuşuz gibi hissettiren bu kitap okura net cevaplar vermek yerine onları düşünmeye davet eder, yazmaya yeni başlamış insanlara samimi bir biçimde anlatır izleyebilecekleri yolları ve yaratıcı yazarlığın da diğer sanat dalları gibi öğretilebilir teknikleri olduğunu söyler. Kitapta; yaratıcılık, Türk Edebiyatı, yazarın kendi yazma deneyimleri, yaratıcılığın rüyalarla ilişkisi, hayal kurma, yaratma sürecindeki sınırlılıklar, kurmaca ve zihin, öykü analizleri, neden-sonuç ilişkileri, hikaye ve olay örgüsü, betimlemeler ve ayrıntılar, anlatıcının bakış açısı, karakter, roman-öykü ayrımı gibi pek çok konuya yer verilmiştir. Bu bölümler kitapta ayrı ayrı bulunan bir bütünün parçaları gibidir. Gülsoy adeta yarattığı bir bütünü parçalarına ayırıp bizlere yaratıcılığın yollarını işaret etmiştir. Ben de tam da bu sebeple bir bütünün parçalarını tekrar ayırmaktansa boş sayfalarını doldurmak isteyen genç yazarları kurmacanın büyübozumuna davet etmekle yetiniyorum. Okuyunuz, okutunuz efendim.

Sevgilerimle.

Ne Diyorum Ben : Değişik

Burak Çiftçi

Hayatın bazı zamanlarında geçmişi, geleceği ve kendinizi sorgulama fırsatı bulursunuz. İlk akla gelenleri doğum günleri, ilişkilerdeki yıl dönümleri ve farklı bir formda olsa da ölüm yıl dönümleri olarak sayabiliriz. Mutlu, hüzünlü, umutlu, kaygılı, iyimser veya kötümser zamanlarımız iç içedir bu durumlarda. Başlangıçlara ve bitişlere odaklanırız daha çok. Sıkıntılardan kurtulmak için sayarız günleri veya daha şanslıysak her zamankinden daha iyi sarılabilmek için hayata.

Yazdıklarımın Aralık ayında yayınlanacağını düşündüğümde bir yılın daha sonuna gelme hissini anımsadım yine. Yirmi ikinci kez yaşayacağım bir durum olsa da bahsettiğim hisse dair anımsadıklarım daha dar bir zaman dilimi içinde elbette. Her bitişin amansız takipçisi olan başlangıçların getirdiği umutlar her seferinde farklıydı, anımsamadıklarım da eminim öyledir. Bu farklılık bir önceki yıl istediklerimizi elde etmemizden mi değişimin kaçınılmaz rüzgarının hayatlarımıza sunduğu esintilerden mi kaynaklanıyor, bu da düşünmeye değer bir konu.

Değişimi kabullenme ve değişebilme inancı en büyük düşmanlarımızdan olan eylemsizlik ve ataletten kurtulma yolunda kapılar açıyor. Buradaki değişimi kabullenme durumu, sistemin kölesi olmaya ve umutsuzluk taşımaya değil aksine bir şeylerin değişebileceğine inanıp bunu kendinden başlatabilme eylemine yönelik bir yargı elbette. Bu durum teoride oldukça basit görünse de pratiğe dökünce işler zorlaşabiliyor. Burada oluşan düğümü çözmek de insanın -çoğu zaman kendiyle- mücadele etmesini ve farklı yöntemlere başvurmasını gerektiriyor.

Hayatlarımıza fark ve yeni tatlar katabilmek için rutinimizin dışına çıkmamız gerektiği aşikar. Bunu yaparken her zamanki karar verme mekanizmamız bizi yarı yolda bırakabilir. Bu duruma önlem olarak yapabileceğimiz şeylerden ilk akla gelenlerse zihin ve eylem rotalarımıza yeni duraklar eklemek veya hayatımızın labirentinde kimi zaman çıkmaz da olsa yeni yollara girmeyi göze almak. Yaratıcı düşünüp hareket edebilmek bunları yaparken kolaylık sağlayacaktır.

Yaratıcılık olgusu, çoğu zaman daha önce düşünülmemiş, dahiyane fikirlerden öte insanın kendi için yaptığı ufak değişikliklerle ilerlemesini gerektirir. Bu bağlamda, günlük hayatın akışına eklemlenebilen ve pratik fikirlerle başlayıp enerjimizin ve zihnimizin üzerindeki tozları silkelemek mantıklı olacaktır. Ataletten bir nebze olsun kurtulabilme hissi daha büyük hedeflere uzanan yolda önemli bir destek sağlar.

Bununla beraber, küçük adımlarla ilerleyen süreçler ve bunların sonucunda ulaşılacak durum kişiyi tatmin etmeyebilir. Bu tarz durumlarda, yaşanmış bir hikayenin uyarlaması olan 'Into the Wild' filmi ve oradaki doğaya açılma süreci milenyumda yaşamış birçok insan için rehber olabiliyor. Bu ölçüde köklü değişiklikler yapabilme ve sonucunda karşılaşılabilecek sıkıntıları göze alabilme cesaretine -zaman zaman kendi hayatımda uygulamayı düşünmekle beraber- büyük saygı duysam da yaratıcılık ve değişebilme temalarını bu kadar keskin ve büyük çaplı eylemlerle özdeşleştirmek pek iyi bir fikir değil. İnsanın kendini var edebilme yolunda attığı her adım saygıyı hak eder. Atılan adımların, yapılan değişikliklerin ölçüsü ve başarı oranı değildir öncelik.

Bir maratonu kestirme yollar kullanarak koşamayız. Tüm yolu kısa mesafe koşucularının temposuyla sürdürmemiz de söz konusu değildir. Yol boyunca güçlü kalmamız ve gücümüzü korumamız iyi olacaktır. Bunları bilip yine de hızlı başlamak isteyenler olabilir. Bunda haklılık payları da yok denemez, herkes kendi hayatının maratonunu koşar. Tek rakibi kendisidir, birçok engelle karşılaşacak olsa da. Mesafeleri de kendisi belirler, ne kadar vakti olduğunu bilmeden. Bazıları ne kadar yol aldığıyla ilgilenir, bazısı için yolda olma hissi yeterlidir. Süresi çoktan başlasa da istediği kadar yol alamayan, istediği rotaları bulamayan veya bulsa da ilerleyemeyenler de vardır. Onlar değişime daha büyük ihtiyaç duyarlar. Şanslıdırlar ki, maratona nerede olurlarsa olsunlar katılabilirler ve bunu başardıklarında her koşulda ataletten sıyrılmanın, kendilerini ve sınırlarını keşfedebilmenin tatminini yaşayacaklardır yol boyunca.

Müzik, tüm bu süreçlerde insana destek olur. Yaratıcılığın yansıması olduğu kadar tetikleyicisidir. Kimisi için kulaklığını takıp motive olduğu bir araç, kimisi için moral bozukluğu, uykusuzluk ve can sıkıntısına ilaç niteliğindedir. Yeni fikirler ortaya koyabilme ve daha önemlisi hayata 'buradayım!' diyebilme yolunda omuz verir, varlığını hissettirir.

Son olarak, başlangıçların ve bitişlerin döngüsünün sunduğu devinime bir yerinden dahil olma hissi hayatın güzel bir parçası. Bunu sağlarken değiştirilip dönüştürülebilen veya sıfırdan katılan eylemler ve düşüncelerden destek almak mümkün. Ayrıca denemeye de değer, test etmek elinizde. Sonuçları haber etmeyi unutmayın, görüşmek üzere!

PSİNOSSALİST #3

Merhaba. Bu ay da geleneği sürdürüp on ikinci ay için on iki şarkılık bir liste hazırladım sizler için. Umarım yılı güzel bitirirken dinlersiniz -vedaların iyisi var mıdır derseniz ayrı bir tartışma konusu o da, şimdilik çaktırmayın sonra dramatize ederiz- veya daha güzel bitirmenize yardımcı olur. Görüşürüz!

Better Than Ezra – Good
Sam Smith – Latch
Albin Lee Meldau – Lou Lou
Fikret Kızılok – Oysa Ben
Razorlight – Wire to Wire
Düşbaz – Ay ¾
Coldplay – Yellow
Erol Büyükburç – Dudaklarımda Şarkısın
The Velvet Underground – There She Goes Again
America – A Horse with No Name
OK Go – Here It Goes Again
Yeni Türkü - Eyvallah

REFERANSLAR

İlham Perisi Delilik Mi?

Cebeci, O. (2004). *Psikanalitik edebiyat kuramı*. (1. Baskı). İthaki Yayınları: İstanbul

Çolakoğlu, H. (2015). Schiller'de oyun ve sanat bağlamında özgürlük kavramı. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 34.

İzmir, M. (Nisan 2011). *Yaratıcılık, Deha ve Delilik*. http://mutluhanizmir.blogcu.com/yaraticilik-deha-ve-delilik/10463019 adresinden alınmıştır.

Marmara, N. (2011). Sylvia Plath'ın şairliğinin intiharı bağlamında analizi. (3. Baskı). Everest Yayınları: İstanbul

Marmara, N. (2015). *Daktiloya çekilmiş şiirler.* (11. Baskı). Everest Yayınları: İstanbul

Oral, T. (b.t.). *Yaratıcılık ve Depresyon*. http://timucinoral.com/PDF/Yaraticilik%20ve%20Depresyon.pdf adresinden alınmıştır.

Sökmen, M. (b.t.). *İkame Bir Çocuğun Yaratıcılığı: Salvador Dali*. http://www.mineozmen.com/ikame-bir-cocugun-yaraticiligi-salvador-dali/ adresinden alınmıştır.

Ulusum, E. (08 Mayıs 2016). Yaratıcılığın iki Yüzü: Deha ve Delilik. Habertürk. http://www.haberturk.com/yasam/haber/1236388-yaraticiligin-iki-yuzu-deha-ve-delilik adresinden alınmıştır.

Yıldırım, Ö. (b.t.). *Yaratma, yaratım olarak sanat nedir?* http://www.felsefe.gen.tr/sanat_felsefesi/yaratma_yaratim_olarak_sanat_nedir.asp adresinden alınmıştır

Yaratıcılık ve Eğitim

Gülel, G. (2006). *Sınıf öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretiminde yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Nasredin Hoca fıkraları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16,* 195 - 223.

Boyundan Büyük Yaratıcılık

Kılınç, T., (b.t.). *Çocuklar odalarının duvarını boyamak istiyorsa, bırakın boyasınlar. Evin satış değeri düşmez!* http://www.fikiratolyesi.com/cocuklar-odalarinin-duvarini-boyamak-istiyorsa-birakin-boyasinlar-evin-satis-degeri-dusmez/ adresinden alınmıştır.

Öncü, T. (2003), Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi aracılığıyla 12-14 yaşları arasındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre karşılaştırılması, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 43*(1), 221-237.

Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent englewood cliffs,* N.J.: Prentice Hail.

Sinestezi ve Yaratıcılık - Haber Köşesi

Baron-Cohen, S., Harrison, J., Goldstein, J., & Wyke, M. (1993) Coloured speech perception: is synaesthesia what happens when modularity breaks down? *Perception, 22,* 419-426.

Cytowic, R. (1995) Synesthesia: phenomenology and neuropsychology. *Psyche, 2*(10), 1-17.

Dailey, A, Martindale, C. & Borkum, J.(1997) Creativity, synesthesia, and physiognomic perception. *Creativity Research Journal, 10,* 1-8.

Dailey, A. R. (1995) Creativity, primary process thinkin , synesthesia, and physiognomic perception. Unpublished doctoral dissertation, Univer of Maine, Orono.

Guilford, J. (1959) Traits of creativity. In H. R. Anderson (Ed.), *Creativity and its cultivation.* New York: Harper. Pp. 142-161.

Kronbichler, M., Hutzler, F., Wimmer, H., Mair, A., Staffen, W., & Ladurner, G. (2004). The visual word form area and the frequency with which words are encountered: evidence from a parametric fMRI study. *Neuroimage, 21*(3), 946-953.

Mills, C. B., Boteler, E. H., & Oliver, G. K. (1999) Digit synaesthesia: a case study using a Stroop-type test. *Cognitive Neuropsychology, 16,* 181-191.

Ramachandran, V. S., & Hubbard, E.M. (2003) The phenomenology of synesthesia. *Journal of Consciousness, 10*(8), 49-57.

Sitton, S. C., & Pierce, E. R. (2004). Synesthesia, creativity and puns. *Psychological reports, 95*(2), 577-580.

Shepard, R., & Cooper, L. (1982). *Mental images and their transformation.* Cambridge, MA: MIT Press.

Kişilik ve Köprünün Ucundaki Yaratıcılık - Konuk Yazar

Andreasen, N. (1987). Creativity and mental illness: Prevalence rates in writers and their first- degree relatives. *American Journal of Psychiatry, 144,* 1288–1292.

Barron, F. (1955). The disposition toward originality. *Journal of Abnormal and Social Psychology, 51,* 478–485.

Chavez-Eakle, R. A., Lara, M. D. C., & Cruz-Fuentes, C. (2006). Personality: A possible bridge between creativity and psychopathology?. *Creativity Research Journal, 18*(1), 27-38.

Clark, K., & James, K. (1999). Justice and positive and negative creativity. *Creativity Research Journal, 12,* 311–320.

Cropley, D. H., Kaufman, J. C., & Cropley, A. J. (2008). Malevolent creativity: A functional model of creativity in terrorism and crime. *Creativity Research Journal, 20,* 105–115.

Dahmen-Wassenberg, P., Kämmerle, M., Unterrainer, H. F., & Fink, A. (2016). The relation between different facets of creativity and the dark side of personality. *Creativity Research Journal, 28*(1), 60-66.

Feist, G. J. (1998). A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity.*Personality and Social Psychology Review, 2,* 290–309.

Galang, A. J. R. (2010). The prosocial psychopath: Explaining the paradoxes of the creative personality. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 34*(8), 1241-1248.

Galang, A. J. R., Castelo, V. L. C., Santos, L. C., Perlas, C. M. C., & Angeles, M. A. B. (2016). Investigating the prosocial psychopath model of the creative personality: Evidence from traits and psychophysiology. *Personality and Individual Differences, 100,* 28–36.

Ludwig, A. M. (1992). Creative achievement and psychopathology: comparison among professions. *American journal of psychotherapy, 46*(3), 330-356.

Ludwig, A. M. (1995). *The price of greatness: Resolving the creativity and madness controversy.* Guilford Press.

Kapoor, H. (2015). The creative side of the dark triad. *Creativity Research Journal, 27*(1), 58-67.

MacCabe, J. H., Lambe, M. P., Cnattingius, S., Sham, P. C., David, A. S., Reichenberg, A., & Hultman, C. M. (2010). Excellent school performance at age 16 and risk of adult bipolar disorder: national cohort study. *The British Journal of Psychiatry, 196*(2), 109-115.

Martín-Brufau, R., & Corbalán, J. (2016). Creativity and Psychopathology: Sex Matters. *Creativity Research Journal, 28*(2), 222-228.

Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality, 36,* 556–563.

Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1996). Investing in creativity. *American psychologist, 51*(7), 677.